

EREDETI
GÖRÖG BOROK
 legnagyobb részét saját termék
N. és G. Zacchiri-nál
 Budapest, Mária Valeria-utca 9.
 Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

PARIS

GRANDS MAGASINS DU
Printemps
 NOUVEAUTÉS

NAGYSZERŐ ILLUSZTRÁLT ALBUMUNK mely 587 színes rajzot tartalmaz Női, Férfi és Gyermekek tolettáinak, lajstroma a legújabb szövegeknek mint: selyem, szőrme, karlon, vászon stb.

Ép Most Megjelent.
 Szétküldése ingyen és bérmentve.
 Bérmentesített levelek intéződik:

JULES JALUZOT & Cie
 Paris

Ugyancsak bérmentve küldetnek a **Printemps** orsiai raktárára levő szövegek mintái. (Árat és fajt meghatározni kerünk).
 Minden 25 frankot meghaladó rendelvény Magyarország minden részébe bérmentve küldetnek. Bér- és Vámmentesen a számlaszám 15 0/0 hozzácsatolása mellett.
 Külön további házikunk az **Osztrák Bajor határon Simbach Braunau**.
 Szükségének tartjuk tisztelt megbízóink becses ügyelmébe ajánlani, miszerint a **Grands Magasins du Printemps** nemzeti zászlóját, jobbkézről sem külföldön, sem Franciaországban. Minden megbízás directe Parisba intézendő.

Brünni kelméket
 elegáns
nyári öltözetre
 3-10 méteres szelvényekben minden szelvény 4 bécsi rőf
 5 rőf 4.90 igen finom
 7 rőf 7.- legújabb
 10 rőf 10.50 legújabb
valódi gyapjából.
 valamint kamagrá és felőkből kelméket, ugyancsak utazó-plaidet, dhját és 6 rőf rőf - szál-
 lal az ócska utazóplaid mellett a szálal és jöhédnek ismert posztógyári rakhat
SIEGEL-IRHOF
 Brünnben, Ferdinands-gasse 21.
 Magyarországon. Minden szelvény 3-10 méter, hossza és 136 cm. szélessége, így teljesen elegendő egy tökéletes férfi-öltözetre. A főnévű szelvények mellett a legújabb és legkisebb munkakapacitás és jelenlegi munkakapacitás kezeskedik arról, hogy csak a legjobb árú pontosan a választott minta szerint, szállítják. - Műtár most igen sok szelvényű szelvény-Brünni árak köpenye alatt garandáljuk, ezek ellenében a főnévű szelvény mintákat küldünk ingyen és bérmentve. 3192

SZOBRÁNCZI FÜRDŐ
 négy ásványos forrásának,
 hideg-, sós-, kénes víz biztos sikerrel használható: mindennemű bőrké-
 tésekben, gyomor-bajokban, görvél-
 késégben, dagasztók, vértelen-
 lés, máhajok, kővértényes bántalmak,
 szemgyógyulások, nemi bajok és köve-
 ség ellen. - Az újabb berendezés és á-
 lakítás teljes kényelmet biztosít a vendégeknek
 s úgy a lakások, miké t az étkezés ára mérsé-
 kelve lett és jutányosnak tekinthető. A fürdő-
 vendégek oda-ét visszautazására vasúton Ung-
 várról és egyházasdél-telepénél
 részvételnek. Ungvárról Szobránczra bérkocsik
 közlekednek. - Ezen pártalan gyógyvíz üvegek-
 ben több évig megtartja gyógyerejét, miért is azt
 a beteg otthon is sikerrel használhatja. Egy
 nagy láda 40 üveggel a fürdőben 7 rőf,
 egy kisebb láda 20 üveggel 4 rőf. Meg-
 rendelesek a fürdőigazgatósághoz címzendők.
 A visszállítás is vasúti kedvezményben részesül.
 Budapestben ezen víz csupán **Edesutya L.**
 ur kereskedésében kapható. - A fürdő-
 ben még három hideg édesvíz-forrás is van,
 mely a hideg víz használatát lehetővé teszi.

Május 15-től jun. 15-éig és aug. 15-től
 szeptember 15-ig 30 százalék leengedés.
 Szobráncz, 1887. A fürdőigazgatóság.

RADAIN FÜRDŐ savanyúvíz-forrás
 legértékesebb szikony-savanyú-
 víz. Garod kísérletet bebizonyították,
 hogy a szikony-savanyú víz a leg-
 jobb és legbiztosabb gyógy-
 szer kővértényes bántalmak,
 szemgyógyulások, nemi bajok és köve-
 ség ellen. - Az újabb berendezés és á-
 lakítás teljes kényelmet biztosít a vendégeknek
 s úgy a lakások, miké t az étkezés ára mérsé-
 kelve lett és jutányosnak tekinthető. A fürdő-
 vendégek oda-ét visszautazására vasúton Ung-
 várról és egyházasdél-telepénél
 részvételnek. Ungvárról Szobránczra bérkocsik
 közlekednek. - Ezen pártalan gyógyvíz üvegek-
 ben több évig megtartja gyógyerejét, miért is azt
 a beteg otthon is sikerrel használhatja. Egy
 nagy láda 40 üveggel a fürdőben 7 rőf,
 egy kisebb láda 20 üveggel 4 rőf. Meg-
 rendelesek a fürdőigazgatósághoz címzendők.
 A visszállítás is vasúti kedvezményben részesül.
 Budapestben ezen víz csupán **Edesutya L.**
 ur kereskedésében kapható. - A fürdő-
 ben még három hideg édesvíz-forrás is van,
 mely a hideg víz használatát lehetővé teszi.

50 év óta sikerrel használtatik!
SZEPLŐ ÉS MAJFOLTOKAT, valamint min-
 den bőrtisztáltságot eltávolító, jótállás mellett a
Spitzer-féle
szeplő és májfolt elleni
arczkenőcs és szappan.
 Valódi minőségben egyedül csak a 114 év óta fennálló
„Salvator-gyógytárban“
 Eszéken, felsőváros, Dienes C. J.-nél kapható.
 1 adag kenőcs ára 35 kr. - 1 drb szappan ára 50 kr.
 Óvakodjék a t. z. közönség hamisított és után-
 zóktól, kik többnyire nevem és cégemmel beégetett
 csuprámat összevadásolva, valami kutyaválakkal meg-
 töltik. - Olyanok, kik állítólag készítményeimet el-
 árusítják, kötelesek, tölem kiállított - ez idei -
 számlát előmutatni. 3190
 Kapható Budapestben, Török József ur gyógy-
 szertárának király-utca 12.

nagymosás
 kellemetlensége
megszűnt
 mert
mosó- és facsarógépünkkel
 (STRAKOSCH és BONER szabadalma)
 egy személy egy nagyobb háztartás fehérműtűt néhány
 óra alatt, a fehérműtű rendkívüli kímélése, szappan, tu-
 szelőanyag és idő megtakarítása mellett hófehérre mossa
 Vasmángorlok csinos és csélszerű kiállításai.
 Kaphatók Magyarország egyedüli vezérigazgatóinknál
Schleinz Károly és Társainál
 Bpsten, VIII. stáció-utca 47, és V. harminczad-utca 4.
 Próbamosás minden szerdán d. n. 3 órakor.
 Részletítés mellett is kapható. Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem utca 4. szám.)

1887. április. 124. sz. 1887. április.
BUDAPESTI SZEMLE
 a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti
GYULAI PÁL
 TARTALOM:
 Csengery Antal mint író. - Péterfy Jenő től.
 Kirándulás Erdélybe. (IV.) - Hunfalvy Páltól.
 A sóbánya-jegyekről. - Kornfeld Zsigmond től.
 Ót év a szerb egyház életéből. - y-s.
 A komédiás. Vigjáték egy felvonásban. - Csiky Gergely től.
 Költemények: A szentimrei mezőn. I. II. Szász Károly től.
 Dal Wolf Tannhäuserből. Németből. Ifj. Neumann Sán-
 dortól.
 Vitzthum gróf emlékirata. (II.) - Berzeviczy Albert től.
 Ranke utolsó műve. - Macezali Henrik től.
 Az orvosi tudományok tanítása és tanulása. - Molnár
 Viktor től.
 Boskovich Roger. - Hunfalvy Jánostól.
 Glossák Pauler Gyula nyílt levelére. - Salamon F. től.
 Értesítő: Hellebrant Árpád: A m. t. akadémia könyvtárá-
 ban levő ösnyomtatványok jegyzéke. H. G. - Csanádi
 Gusztáv és Ploz Pál: A borászati könyve. Lengyel István-
 tól. Thiemann T.: Deutsche Kultur und Literatur des
 XVIII. Jahrhunderts im Lichte der zeitgenössischen italie-
 nischen Kritik. E. K.

A BUDAPESTI SZEMLE megjelen évenként tizenkétszer 120
 lnyvi tartalommal.
 A Budapesti Szemle tájékoztató igyekszik a magyar közön-
 séget az eszmékről, melyek világáért foglalkoztatják a
 szellemeket a mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szak-
 tudomány és a műveltség, másfelől a hazai és külföldi
 irodalom közt. E mellett lehető széles tér nyit a nemet-
 gazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgaza-
 dsági bizottságától támogatva.
 Megjelen évenként 12-szer 10 lnyvi havi füzetekben. Elő-
 zeti ára bérmentes küldéssel egész évre 12 rőf, fél évre 6 rőf.
 Előfizetéseket minden könyvtár elfogad. Bécsben, Sze-
 linski György cs. k. egyet. könyvtár, I. Stefansplatz Nr. 6.
 Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába kül-
 dendők be, vagy a könyvtárakhoz, a kik szintén föl vannak
 barmatva elfogadásukra.

FRANKLIN TÁRSULAT
 magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestben.

NINCSTÖBBÉ FOGFÁJÁS!
 Egyedül biztos szer az u. n.
 fogfájást, fogcsúszást,
 mely egy másodperc alatt
 megszüntet mind. fogfájást,
 szárazságot, az ínyes, odvas
 fogaktól. 1 üveg ára 50 kr.
NÁDASSY-SZÁJVIZ
 Ez a szájvíz a legjobb fen-
 tartási szernek bizonyult
 mindennemű szájbeteg-
 ségek ellen, különösen
 bármennyű fogfájás ellen,
 kellemetlen szagot a szá-
 jban. 1 üveg ára 50 kr.
 E kitűnő szer kaphatók a forrástól: Terápiás-
 szerrel, kertész-utca 32. s. Továbbá Török József gyógyszer-
 szertáránál, Thallmayer, Kochmeister s Neruda nagykereskedőknél Budapestben.

Budapest, 1887. márcz. 6.
 Önök által szállított mosó- és facsa-
 rógép minden tekintetben várakozá-
 somnak megfelel.
 Vespéremi Samu, s. k.
 IV. hajó-utca 16.
 Budapest, 1887. márcz. 5.
 Raktárunkban vásárolt mosó- és fa-
 csarógépet használván, kezelésének
 egyszerűsége és csélszerű voltánál
 fogva nagy munkaerőt és sok időt ki-
 melvén meg, a nélkül, hogy ez egészen
 tisztára és hófehérre mosott ruhát leg-
 kevésbé is rongálna, mindenkinek lel-
 kiismeretesen ajánlhatom.
 Tabody Józsefné szül. Papvárszék helyi
 Irma. s. k. haty-utca 8. szám.
 Szentes, 1887. márcz. 8.
 Már rég óhajtottam a nyilvánosság
 elé hozni, mily kitűnő találmány az ön
 mosógépe. Határozottan nyilvánítom,
 hogy mosógépe csakis dícséretet érde-
 mel és minden eddigit fölölmutat. Min-
 denkinek lelkiismeretesen ajánlhatom.
 Marschal Endre, s. k.

16-DIK SZÁM. 1887. BUDAPEST, ÁPRILIS 17. XXXIV. ÉVFOLYAM.

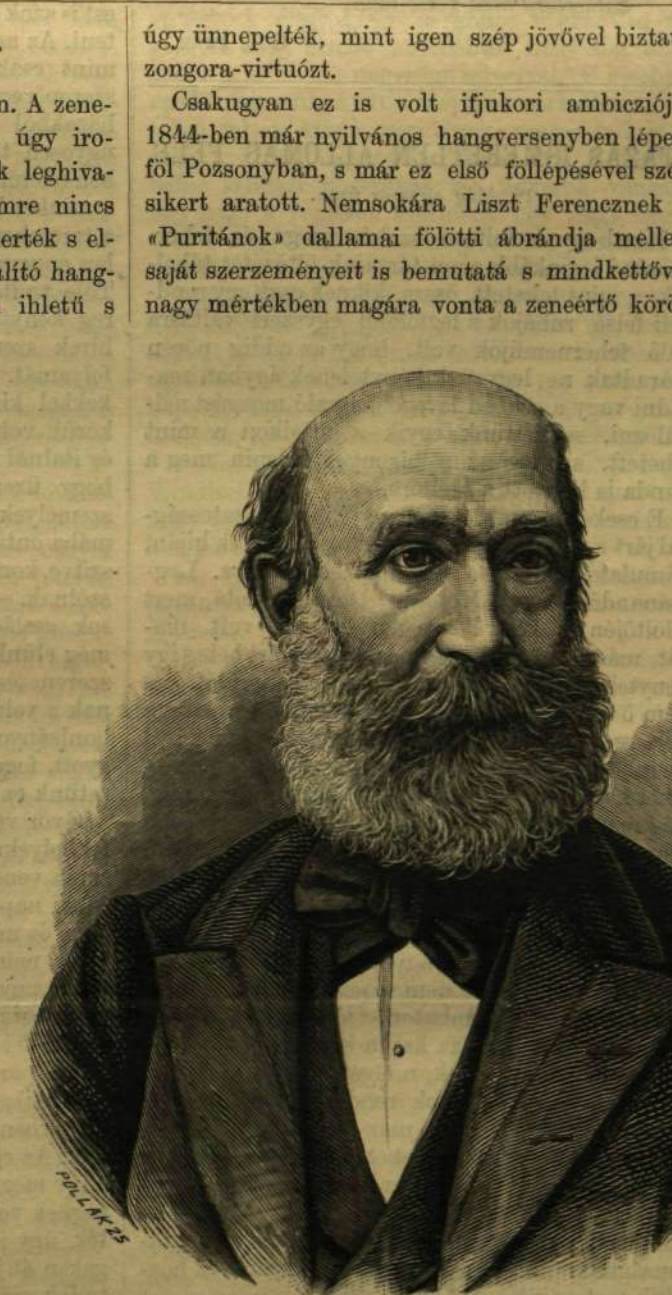
Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egyéb évre 12 rőf
 POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: / fél évre - 6 rőf
 Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG / egész évre 8 rőf
 / fél évre - 4 rőf Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 rőf
 / fél évre - 3 rőf Külföldi előfizetéseket a postai
 megfizetésről viteldj is csatolandó

SZÉKELY IMRE.

A magyar zene-világnak gyásza van. A zene-
 hangok magyar művészetének, úgy iro-
 dalmi, mint előadási téren egyik leghiva-
 tottabb, kitűnő művelője, Székely Imre nincs
 többé. A kik őt mint zeneszerzőt ismerték s el-
 előbrándoztak költői alkotásainak andalító hang-
 jainál, vagy hallották igaz művészi ihletű s
 zenekörökben az «elegáns» jelzővel
 megkülönböztetett játékát, vagy a
 kik épen abban a szerencsében rés-
 zesültek, hogy e minden piaci
 reklámot kerülő, szerény, de az igazi
 «mester» nevet teljes mértékben
 megérdemlő művész vezetése alatt
 juthattak el a zongorajáték mélyebb
 titkaihoz, pedig sokan vannak ilye-
 nek az országban s közöttük nem
 egy, a ki e téren többre vitte a
 «nem közönséges műkedvelésnél»: azok bizonyosan őszinte megillet-
 déssel fognak értesülni a magyar
 zeneművészet ez érzékeny vesztesé-
 géről.

Székely Imre 1823 május 8-ikán
 született Mátyásfalván Ugocsa megyé-
 ben. Atyja, barbeli Székely Albert,
 e megye főispánja, anyja, tescői Má-
 ria Katalin, mindkettő régi nemes
 család sarja volt, kik kedvező anyagi
 helyzetük s magas műveltségük foly-
 tán kitűnő nevelésben részesítették
 tehetséges fiukat. Házilag neveltet-
 ték s atyja jeles nevelőket tartott
 mellette, többek között a későbbi
 székesi gróftól, a nagy képzettségű
 Nits Jakabtól. A gyermek szép elő-
 meneteleket is tett tanulmányai-
 ban, de hajlama, atyja is jeles zongora-
 játékos levén, a zenéhez vonzotta,
 s a még igen fiatal Imre korán le-
 küzdve a kezdet nehezégeit, bámulatos köny-
 nyedséggel haladt előre a zongorában.

Midőn annyira haladt nevelése, hogy maga-
 sabb iskolára lön szüksége, szülői Pestre tettek
 át lakásukat, hol Imre elvégezvén a gimnázium-
 mot, az egyetemre ment s a jog-és államtudo-
 mány tanfolyamot is befejezte. De e mellett tág
 tere nyilván a fővárosban zenei hajlamai kielé-
 gítésére, nagy szorgalommal tökéletesítette ma-
 gát a zongorajátékban, sőt már a zeneszerzéssel
 is foglalkozott, s ismerős körökben csakhamar

SZÉKELY IMRE.

figyelmét. Az így elért siker még komolyabb tanul-
 mányokra ösztönözte, melyek után a gróf
 Teleki család pártfogása mellett beutazta az
 egész Erdélyországot s hangversenyeket adott
 Kolozsvárott, Tordán, Nagyszebenben és Nagy-
 Enyeden, melyek széles körökben tették isme-
 retessé nevét.

1847-ben Reményi Edével Párisba ment, hol
 megismerkedett Feuillet Oktávval, a hírneves
 szimmi- és regényíróval, a kívül benső barátság-
 got kötött, továbbá Bocage Pállal, az idősb Du-

mas Sándorral s a párisi író- és művészvilág
 számos jelesével, kik elragadtatással hallgatták
 Liszt Ferenc honfitársának, Székely Imrének
 és Reményi Edének magyar tárgyú zongora- és
 hegedű-játékát. Gróf Apponyi György, az akkori
 párisi osztrák nagykövet, szintén megnyitá ter-
 meit művész-honfitársai előtt, s termeiben a
 legelőkelőbb társaság gyönyörködött művészi
 előadásukban. Később nyilvános hangversenyek-
 ben is föllepett s a párisi zenekedvelő
 közönségnek kedvence lett.

A szabadságharc Magyarországon
 kitörvén, Székely Imre is tagja lön
 annak a magyar küldöttségnek, mely
 Lamartine-elnököt Párisban fölke-
 resté. Kis időre ez után Londonba is
 elrándult, hol hangversenyével zajos
 sikert aratott. A hon veszedelme
 azonban őt is haza szólította odahagyva
 művészetét, koszorúkat, haza jött,
 hogy a honfiai köteleességéből ő is ki-
 vegye a maga részét.

A függetlenségi harc leveretése
 után Reményivel ismét Londonba
 menekült, a hol megint több hang-
 versenyt adtak, melyek annál látó-
 gatottabbak voltak, mivel azokat az
 angol közvélemény előtt föllette nép-
 szerű magyar menekült zeneművé-
 szek rendezték. Mindkettejöknek bő-
 ven kijutott az elismerésből és kitün-
 tetésből. Székely e mellett szorga-
 lamasan foglalkozott zeneszerzéssel is
 s több műve jelent meg Londonban,
 gyarapítva jó hírnevét. Természetes,
 hogy mint zenetanár is nagy kere-
 setségnek örvendett.

1852-ben visszatért hazájába, hol
 lelkes fogadtatásban részesült. Ma-
 gyar ábrándjával gyorsan vált nép-
 szerűvé s az ötvenes évek legkedvel-
 tebb szalon-zeneszerzői közé tartozott,
 annyira, hogy Magyarország akkori helytartója,
 Albrecht főherceg is, nem tekintve Székelynek
 «kompromittált» voltát, fölhevítva budai palotá-
 jába a rendes zongoratanárnak szerződtette, úgy
 hogy teljesen biztosítva lehetett ama nehéz idők-
 ben az üldözöttségől, s a következő évben meg is
 nősülhetett, nőül vevén Dévaványai Halassy
 Magdolnát. Ez időtől kezdve állandó lakosa lön
 a fővárosnak, de a családi élet csendes örömei
 mellett mind ritkábban rendezett hangversenye-
 ket s lassanként megszűnt szerepelni, mint

virtuóz, a helyett azonban annál buzgóbban szentelte magát a zeneszerzésre.

Megjelent műveinek száma megközelíti a százat. Ábrándjai, többnyire magyar népdalmotívumok fölött, idylljei s másnemű szerzeményei csakhamar népszerű irányba tereltek a magyar zeneirodalmat s jelentékenyen elősegítették a magyar műzene megerősítését.

Nagyobb szabású művekkel is föllépett. Így a filharmonikusok is előadtak tőle egy szimfoniát, a kamara-estélyek vonós negyesein pedig egy D-mollban írt szonátáját, valamint egy hegedű és zongora számára E-mollban írt szonátát. Szerzeményeiben költői lélek, melegen érző szív lüktetése nyilvánul.

Szép sikerű volt működése a zongora-tanítás terén is. Budapestnek legkiválóbb zenetanárai közé tartozott. Sok évek óta volt a nemzeti zenedé tanára, hol a zongorakiművelési magasabb osztályt vezette, melyből nem egy jeles tanítvány került ki az ő gondos és lelkiismeretes keze alól.

Egyike volt azoknak a — fájdalom — igen csekély számú magyar művészeknek, kiknek megürült helye ez idők szerint üresen fog maradni. Rendkívüli elfoglaltsága kimeríté erejét s aláhúta különben is gyenge egészségét annyira, hogy utóbbi három év alatt folyton betegeskedett. Állapota két hét óta teljesen reménytelenné vált s e hó 8-án, mint említett, 64 éves korában elszólította a halál az érdemes művészt, kinek működése oly áldásos vala a magyar zeneművészet fejlesztésére.

A VÁNDORMADARAK.

A nap tavasz-mosolylyal
Mennyboltról integet,
Szellő hangján susogja
Leen a fenyő-liget:

•Kis fecske, jer mihozzánk,
Forró a dél ege,
Térj meg szülőházadba,
Észak vidékire.

Bizvást rakhat'd moh-lepte
Gunyhó-eresz alatt,
Hol párod megvonulhat,
Szellő kis házatad.

Gyorsan lebbenti szárnyát,
S útban a fecske már,
Földön, vizen, a merre
A dél szellője jár.

Öröm kicsiny szívénél,
A nyár ígérete,
Gunyhó-eresz alatt nő
Fészke épülete.

De jaj! a játszi szellő
Viharra lesz legott,
S hideg, új hó-terítőn
A fecske a halott.

Ha tudta volna, lakván
Délnek tündérhonát,
Hogy észak jégre rakja
Nyarának telpomát!...

* * *

A fecskéfészkes gunyhó,
Melynek nincs madara,
Munkás szántó-vető pár
Nyugalmas otthona.

Az erdőt vágja télen,
Nyaranta szántogat,
Ködös őszel a csűrben
Kicsépli a magot.

Nem hánnya fel, hogy a sors,
Mikor kéri, siket;
Közös iparkodásban
Lelik örömlüket.

S ím messze, messze földről
Beszól egy idegen,
S mond: »Jobb hazába jertek
Túl a nagy tengeren.

Áldott a föld, kaszádnak
Arany rend dől nyomán,
Adót, urat nem ismer
A boldog tartomány.

A hű felek a telket
Ott áruba vetik,
S a boldog új világba
Sietnek lépteik.

De, mely ragyogva fénylett,
Leszállt a szép remény,
Csapás zúdult csapásra,
Tél lett, kemény.

Kórban, nyomorban jó szó,
Vagy kegyelem-falat
Nem enyhíté a jött-ment
Pár vándormadarat.

Kivesztek, mint a fecske
Észak ege alatt, —
Nyomukat eltemette
Az ember-áradat.

Sütherberg svéd verse után

GÓBI IMRE.

UTAZÁS ISMERETLEN ÁLLOMÁS FELE.

12. Még egyszer úton.

Minthogy a foltozó szabó, varga és fehérvarróknak azon társaink öltöztetését tákol-ták, a mint lehetett, össze, kiknek csak egy rend-beli felső ruhájuk s legfőlegb egyszerű váltásra való fehérneműjük volt, hogy az addig pörén maradtak ne legyenek kénytelenek ágyban maradni vagy a szabad levegőben való mozgást nélkülözni, segítettünk egyik a másikon a mint lehetett, s még az a bizonyos krispin meg a bunda is kijutott a szellőre.

E csekélységnek, mivel egy kis változatossággal járt s nem is maradt komikus jelenetek híján, bámulatos jó hatása volt a közhangulatra. Legszánandóbb volt Mohácsy bácsi állapota, mert felöltőjén a könyöke régen kifurta volt magát, másnak a ruhájába pedig nem fért bele s így kénytelenségéből ő rá akarták adni a bundát, hanem ő határozottan tiltakozott ellene, és pedig a bajtársak egyáltalában nem komoly szándékával szemben egész prókatori komolysággal, mi a jelenet komikumát még jobban fokozta, mindaddig, míg maga is észrevette, hogy felült, s akkor jobb kibuvó hiányában azzal védekezett, hogy hisz ő is csak tréfált. »De mit csinálnál bátyám — kérdezé faggatózva Gyöngyösy, — ha most hirtelen utnak indítanák.« »Mit csinálnék? — válaszolá, — hát itt maradnék az ágyban; a többi az én bajom lenne ugyan, de nem az én gondom.«

Tudtommal szombaton, kisasszony-napján reggel mindegyik haza kapta kitározott holmiját, s nyugtalanságunk, melyet az utolsó héten az öltöztetési viszonyok rendetlensége némileg mérsékle, most, hogy már nem függünk sem szabótól, sem vargától, a lehető legmagasabb fokra hágott. »Mikor, de mikor lesz már vége — so-pánkodának még a legtürelemesebbek is — e borzasztó semmittevésnek, e rettenetes bizonytalanságnak, melyben hazánk, a magunk és hoz-zánk tartozóink sorsa iránt vagyunk?«

Nem fogott rajtunk már semmi biztatás s egy szomorúan hangzó »jó éjszakát!« kíváncssággal váltunk meg a délutáni járkálás után egymástól. Igazán ki voltunk már merülve s korán heveredtünk nyugalomra. Az alvást hiába erőlteti még a legtűrősebb ember is. Észrevettük, hogy nem alszunk, de szándékosan nem szólunk. Hátha némán fülelve mégis el tudnánk aludni. Ugy lett. Elaludtunk, de tizenegy óra felé felriadtunk. Nagy sürgölődés, az ajtókon hangos kopogás, be-beszólólgatás, majd nyitogatás hangzott s nem sokára a mi ajtóinkat is nyitották s a porkolábé mellett fölsimertük kedves Schmutzer gazdánk hangját is, ki sorban bement, hogy: »Auf! meine Herrn, in einer Viertelstunde brechen wir auf!«

Volt hát megint ne mulass! Ki az udvarra, fu-

tólagos szemle és megszámlálás alá. A hold ismét felhőtlen égről tündökölt le ránk s ennek világá-nál töltötte a kiserő csapat a puskát, a mit most is lehetetlen volt meg nem mosolyognunk. Tizenegy óra lehetett, midőn a Katalin-kapun át ki-gyalogoltunk a vaspályára, vasárnap reggel jókor Pozsonyban voltunk s a vaspályától átvezettek egyenesen a Dunapartba.

Magyar földön voltunk ismét, de az ország ál-lapota felől teljes bizonytalanságban. Lehetetlen volt bárkivel, a ki nem tartozott közénk vagy ki-séretünkhöz, érintkeznünk. Kiserő közembereink csak oly tudatlanok voltak e tekintetben, mint magunk, tisztjök pedig szóba sem állt velünk. Több gőzhajó volt a parton, de kikötve állt több hajó is. Egyiken sem vettünk észre semmit, a mi arra mutatott volna, hogy ránk vár.

Jó ideig kémlelődtünk, hogy honnan adnak jelt, míg végre az egyik gőzhajónak kürtjéből fel kezdett szállni a füstgomoly, s ennek nyomán födelzetén is élenkebb mozgolódás támadt. Meg-engedték, hogy reggelit hozathassunk, melynek elköltsévé a füstölő hajó felé terelték bennün-ket s kiserőink sora alá közt beszálltunk. Csak-nem biztosak voltunk benne, hogy Komáromot nem fogjuk látni, hanem Győr alatt fogunk ki-kötni s ott partra szállíttatni. S úgy lőn. Győr városában valamelyik városi középületben szállá-soltak be, s ebéd helyett korán szolgáltatnak fel, még pedig tisztességesen terített s bőven megrak-ott asztaloknál, jól elkészített vacsorát. Ez az est is azok közé tartozik, melyeket lehetetlen felej-teni. Az asztalok körül forgolódo nőszmények, mint csakhamar megtudtuk, a pénzérleányok szerepére önként vállalkozott, a legjobb polgári házakból való kisasszonyok voltak, kik igen ügyesen tudtak kérdezősködni és még ügyeseb-ben felelni. Most az egyszerű az is megtörtént, hogy a minket kiserő tisztok s a grófok is ugyanabban a teremben, velünk vegyest vacsoráltak. A vélet-len engem ültetett gr. Bathányi Lajos mellé.

Tőle tudtam meg, hogy gr. Bathányi Kázmér rég kénytelen volt Eszékéről menekülni s biztos hírek szerint Párisban várja a dolgok további folyamát. A kis Hébék nemcsak igen izletes ét-kekkel kínálgattak, nem csak poharaiknál töltése körül voltak fíradhatatlanok, hanem a mi étel és italnál is becsesebb volt, arra is vállalkoztak, hogy üzeneteinket fel fogják jegyezni az illető személyek címével együtt, s azokat éjjel for-mába öntve, azaz kellőképp fogalmazva és kieg-észítve, korán reggel elindítják posta útján a hová szólnak. — Ez megbecsülhetetlen szolgálat volt sok családra nézve, legalább megtudták, hogy még élünk s visszatartunkban Győrött voltunk szerencsések jól ellátva egy éjtelni. Ha van-nak a velünk akkor ily önfeláldozólag jót tett honleányok közül, kiket a sors még életben ha-gyott, fogadják társaim nevében is hálás emléke-zetünk ez igénytelen adóját.

Győr városának akkori előjárói tisztességes fekhelyekről is gondoskodtak a mienkhez hasonló sorsú vendégeik számára, miről korábbi és ké-sőbbi napokban ott megfordult bajtársak hoztak hírt, és midőn másnap reggel újra útra csihélő-dtünk, nem győztünk dicsőkedni, milyen jól alud-tunk, úgy annyira, hogy rá sem értünk almodni. Bő megreggelizés után, hetfőn, üde szeptemberi reggel felszálltunk a készen váró parasztszeke-rek párosával, de megerősített kiserővel, a mennyiben a kocsis mellett ülő katonán kívül a szekérben velünk szemközt is kettő foglalt he-lyet. Az egész uton egy hangjukat sem hallottuk, s így meg sem tudnám mondani, mily nemzeti-ségűek voltak. Azt, hogy nem magyarok kiser-tek, úgy is tudtuk. Mily utakon, micsoda köz-ségeken át haladt a sajátságos karaván, arról nem tudok számot adni. Több határban szántottak, vetettek. A pannonhalmi monostor tornyai mind-inkább elmaradoztak mögöttünk. Egy faluban parasztságosok ősi barackkal kínáltak. Vet-tünk is, de voltak, kik azt mondták, nincs pénz-ük, mert, mint látja, ők szegény foglyok. »Tes-sék hát pénz nélkül, ők szegény foglyok.« »Tes-sék hát megfizeti az Ursten!«

Nagy sokára elértük Kis-Bérl, hol más elő-fogat várt ránk, mely azután bevitt minket Moórba, hol a vendégloben szállásoltak el. Ez a nap, a milyen kellemes lehetett volna, mégis el-csigázott. Ehesen, szomjan, fáradtan érkezünk olyan szobába, hol ülőhely sem jutott mindenki-nek, de mozogni is alig lehetett a tér szűke miatt. Az élelmezés késedelmes, rendetlen és nagyon szegényes volt, s a szalmazsupokot fek-helyül is nagyon fukar kézzel adták be, egyéb

ügyi készülékről szó sem volt. De ennek dacára Moórrott is többnyire jól aludtunk, s reggelre mégis voltak annyi tekintettel, hogy mosdó viz-ről, de még a reggeliről sem felejtkeztek meg, melyet még este rendeltünk volt meg.

Szokatlan sűrű köd borongott a völgy felett, melyben tovább vitték, de lassan eloszlott, s délfelé járt az idő, mikor Fehérvár egyik ven-déglobében szabad volt az összerázott tagokat kiegyenesíteni. Ugyanott meg is ebédeltünk, míg a lovakat megetették s újra felülve folytattuk utunkat Martonvásárig, hol ugyanabban a gróf Brunszvik-féle kastélyban szállásoltak el, mely-ben tavasszal, Budavárból kiindultunk után, az első ismerkedő estét és éjszakát töltöttük. Kmety Róza most is ott forgolódo, szobából szobába, lépcsőn fel, lépcsőn le hordva a leg-szükségesebbet, s azt beszélte a titoktartás íge-rete mellett, hogy az emeleten el van helyezve az a pénzkészlet is, melyet Duschek pénzügy-miniszteről átvettek, s hogy igazán lehetett, mu-tatta a szokottnál erősebb őrcsapat, mely a kas-tély körül és benn a tornácban, a lépcsők alján és a lépcsők felső végében teljesítette szolgálatát. Neszt vette jövetelünknek a plébános ur is és későn este megjelent ismét személyesen cseléd-jeivel, s a mit hirtelen el lehetett készíteni, a kapitány engedélyével szabad volt átvennünk, csak beszélni nem volt szabad, s így hangos kö-szönetünket küldve a gyorsan távozó után, hozzá-láttunk az elemózsia kiosztásához.

Szerdán reggel, szeptember 12-én, végre nem lehetett kétség többé, hogy Buda felé visznek. Sejtettük, hogy bizony ott nem bocsátanak rö-gtön szabadon, mert ha azt akarták volna, meg-tehették volna régen. Ennek okáért, a mennyire csak lehetett, igyekeztünk magunkat teleszivni áldott jó szabad levegővel. Az idő most, utolsó nap is kedvezett. Mind közelebb értünk a Gel-lérthez felé, majd melléje és Budavára aljába, s tizenegy óra tájban átvonultunk régi hajóhí-don a pesti oldalra s egyenesen fel az »Újépület« felé, melyet azonban jobban ismernek még most is a Neugebäude neve alatt. Új festési feketesárga kapujának mind a két szárnya távra, jobbra-balra ágyu, mögöttük golyó-halmaz s az ő megállva bűmlt minket s háptakolt a minket kiserő tisz-teknek.

Mely sohajjal vonultunk be a sorsunk további rejtélyét magába záró épület-tömlébe. Mióta meg kelle győződnünk, hogy harczképes magyar hadsereg a komáromi kivéve már nem létezik, rideg fásultság, bizonyos neme az erkölcsi közö-nyösségnek fogott el bennünket, s tompa merev-séggel tekintünk jobbra-balra, míg a sok kapu-aljon át becsavarodtunk a nagy udvarba, hol megállást és leszállást vezényeltek s írott jegyzék mellett átadtak bennünket az új porkolábnak. Itt ért a Schmutzer porkoláb megbízatása véget, ki nem tehette, hogy bocsánatot ne kérjen, mint mondá, ha netalán hivatalos buzgalmban vala-kinek kedvetlenséget okozott volna, s jó szeren-csét kívánva, meg bátorogót és türelmet, eltűnt szemünk elől a soha viszont nem látásra.

Ámde nem csak Schmutzer jóakarónkat nem láttuk többé, hanem minket is elválasztottak egymástól minden előleges figyelmeztetés nélkül, különböző folyókra terelve, kit ide, kit oda, s elzárva, kit földszint, kit a három emelet vala-melyikében.

Ez az oka annak, hogy itt vége szakad az Utazásnak ismeretlen állomás felé, vége annak a barátságos viszonyoknak, mely az eddigi utitársá-kat csaknem édes testvéreikül szívetkeztette volt össze, kiktől most ily hirtelen s ily szó nélkül elválasztatni, vajmi keserves előjelül tekintettük annak, a mi ránk várt és a mihez nem minden célzás nélkül kívánt bátorságot és türelmet regi porkolábnak.

Hadd mondok most még hírt a negyvennégy napról, mely alatt magam is lakója valék az »Újépület«-nek.

13. »Negyvennégy nap az újépületben.«

1849. szept. 12. — okt. 25.

Az Újépületről gyermekkoromban azt hallot-tam, hogy II. József római császár és a magyar korona országainak adminisztratora alatt épít-tették a végre, hogy a törvény-ellenes uralkodás ellen netalán felzúduló magyar főurakat legyen hová bezárni.

Ha csakugyan ez volt a tömérdek építmény rendeltetése, ennek megfelelőleg bússán hasz-nálták fel azt 1849-ben és a rá következő évek-ben, azzal a különbséggel, hogy nem csak fő-

urakat zártak be oda, hanem a főuraktól kezdve le a szegény földművelőig minden rendű és rangu embereket.

Minthogy nem régen azt a hírt olvastam a lapokban, hogy a hirhedt épület napjai meg-vannak számálva, a mennyiben a katonai kincs-tár belegevezett volna, hogy a főúrosok illő kár-pótlás mellett kisajátítván, lerombolhassák, sőt az alku előkészítésére azok részéről, kiket illet, már legközelebb egy bizottság fog kiküldetni, — bár a hír eddig nem valósult, egy-két vonással meg-kísértem alaprajzát vázolni e helyen a lerombol-landó épületnek.

A tér, melyen áll, homokbuczkás, gödrös, mo-csáros sivatag volt, Pest városának éjszakai határ-falaitól, a mai Deák Ferencz-utca déli oldalától jókora távolságban. Már készen volt, mikor a várostól nézve feléje, ott állt egymagában, szom-szédság és hozzátartozáság nélkül. Tekintete akkor volt legfélelmeesebb. Roppant méreteit a távol magányban semmi sem szelidítette, s a monda, mely keletkezéséhez fűződött, elzárt s gondosan őrzött kapui, titkos balseje és az ily körülmények közt önmaguktól kelethező rémhí-rek valószínűsítővé tették még a nevét is.

Alaprajza szabályos négyszög, mind a négy oldalon egyenlő magasságra beépítve. A falak oly szélesek, hogy az udvar felől széles folyosó, kifelé a szabadba pedig a folyosóról nyíló kony-hák és szobák férnek el bennök. Ez a főépület, és terjedelmes udvar tár magába. Ennek az épületnek négy külső sarkához hozzá van ra-gasztra négy kisebb terjedelmű négyszög, min-denik meglehetősen nagyságu udvarral. E kisebb 4 épület keresztben áll a főépület sarkaihoz, s ott a hal falai kifelé végződnek, magas falkeirte-sekkel vannak egymáshoz kapcsolva. E falakon belül szintén hosszúságú nagy udvarok vannak, úgy hogy a roppant építmény egy nagy négy-szögű, négy kisebb négyszögű és négy hosszukás, mindössze kilencz udvart zár magában.

Midőn szept. 12-én ott elhelyeztek, az első hír, melylyel új bajtársaink fogadtak, így hang-zott: »Az egyik hosszukás udvarban ma délelőtt agyonlövették a hadi törvényszék egy kath. plé-bánost.« Egy uri ember pedig, midőn nevemet hallotta, csodálkozva azt kérde tőlem, hogy hát e szerint nem igaz, a mit fölőlem hallott, hogy Windischgrätz agyonlövették, s azzal vizsgált, hogy a kiknek halála híret költötték, rendesen hosszú életre tarthatnak számot.

Én csak azt feleltem, hogy Windischgrätz ugyan rá nem ért agyonlövét, de ráérhet most Haynau.

Egy nappal rá kaptuk a hírt, hogy az ítéletek kihirdetése és végrehajtása folyamatban van. Ennek tudatában, a mint reggel, délben és este-felé ki-kieresztettek a folyókra, a lehető leg-feszültebb érdekléssel vizsgálgattuk a szomorú épület folyosóin meg-megjelenő arcokat és ala-kokat, szivdobogás közt keresgélve, nincs-e köz-tök ismerősin, rokonunk, jó barátunk vagy ta-lán testvérünk. Az ismerősök fájdalmas mosolylyal integetnek egymásnak részvételjes üdvözléssel, melyben többféle kérdés foglaltatik, mint például: Te is itt? Tehát élsz még és hogyan vagy? El vagy-e már itélve és mire?

Ilyen kérdéseket volt módomban szóval is in-tézhetni egy társamhoz, kivel az első pesti or-szágyülésnek karzatán, egy nevezetesebb ülés nap-ján találkoztam és a nagy évdivata szerint azon-al meg is barátkoztam. Ő azt feleli, hogy már kihirdették ítéletét és pedig 15 évi várfogságra, vasban. Elszörnyűködtünk mind, a kik az egyik emelet folyosójáról egy alsóbb emelet folyosóján álló társammal folytatott eme beszéd tanui vol-tunk s kérdésesre: »Hogy érzed magadat, édes Mórcom, a 15 év súlya alatt?« csak vállat vont, a mi azt jelentette: »A hogy lehet!«

Rá következő vasárnap, szept. 16-án, engem hittak be többedmagammal »üdvölet hallgatni.« — »Hogyan? — kértem, — végtárgyalás nél-kül?« — »Megvolt az még április 21-én,« — válaszolt a hadbíró, kit elegenden most látek először. Szól vala pedig az ítélet husz évi várfogságra vasban. Tessék! A mint ennek híre szétmene, s délben megpillant Mórcom a folyosón, felkiált hozzám: »Nos, hogy érzed magad Józsi a 20 év súlya alatt?« Vállat vontam én is, és azt feleltem: »Órákból állanak az évek, s két órát már leróttam!«

Mikor délben a folyosón megjelentem, min-denki, a ki tehette, meleg kézzel szorított és pár barátságos szóval igyekezett kifejezni részvétét. A legtöbbben az ítéletet még csak várták és mon-dattam, a Mórcom 15 éve s az én 20 évem átalá-

nos megdöbbenést keltett azokban, kik tudván, hogy hozzáink képest ők sokkal nagyobb részt vettek a két év eseményeiben, még ennél is su-lyosabb ítéletet véltek várhatni. Egy pár hírlapi cikkkért 15—20 évi várfogság, mit várhatunk te-hát mi, kik tettleg is a táborban szolgáltunk, hol tábori papi, hol kormánybiztosi, hol hadbírói, hol orvosai, hol szállítói minőségben! Voltak, kik bevontak szobáikba, hol sült, bor és kenyér az ebédre már készen volt, s kocczintani kelle ve-lők a »jobb jövő reményére!«

Azokért a jó barátokért, kik velem utaztak volt s kiktől itt bucsuzás nélkül külön választottak, egész sereg új jó barát igyekezett kárpótolni, s minden nap új meg új ismerősöket nyertem, ré-szint ugyanazon az emeleten, részint az alattunk fekvő emeleten. Egy nap a folyosó egyik abla-kához vezetett egy régibb ismerősim s velünk szemközt, de földszint, épen akkor nézett fel hoz-zánk két fehérvári kanonok, Maurer és Schwan-felder. »Hát ezek itt vannak?« — kértem megle-petve s válaszul azt nyertem, hogy még többen is ott vannak, de most nincsenek a folyosón. A nagy prépostot kivéve ott van az egész káptalan, s igaza volt!

A második emelet volt a »belle étage«. Móri-czon kívül ott volt Lonovics József érsek, Rud-nyánszky József és Jekelfalussy Vincez püspök, két gróf Károlyi, István és György. Néha két elő-kelő uri hölgy is kijött a folyosóra, s Tóth Lőrincz beszélte, hogy testvérek, született báró Liphay leányok. Az idősebbek a szent-tamási sáncokon a hazának hős halállal adózott néhai báró Orczy István özvegye, négy gyermek anyja, erdőkövesdi lakos, az ifjabbik Csekonics János neje Zsom-bolyáról, két gyermek anyja.

Olykor-olykor egy harmadik hölgyet is lehe-tett látni a folyosón. Aranybojtos házi sapka útt kaczkáisan rövidre nyírott hajján, bő bugyogódjára térdig érő zeke simult, kezében szivar, melyből igen kecses kézműszelattal eregetett füstgomolyokat világga. Azt mondták, főhadnagy volt a Görgey seregében. Nevére nem emlékezem, vagy hitelesen nem is tudta egyikünk sem. (Végeköv.)

A CZÁR PALOTÁI.

Az Anicskov-palota és Gacsina.

III. Sándor császár trónaröleptekor nem költözött át a czárak rezidenciájába, a híres teli palotába, melyben atyja lakott, hanem ama sokkal kisebb terjedelmű és szerényebb Anicskov-palotába, melyben mint trónörökös lakott.

A szomorú emlékek, melyek a teli palotához csatlakoznak, visszatartották a czárt attól, hogy bele költözzék. Hiszen tudta, hogy a roppant ki-terjedésű épületben csak a szolgálattelvő személy-zet és őrizet is több ezerre megy, a kik ugyan mind az udvarhoz tartozók s annak biztonságára ügyelni hivaták, de mégis megeshetik, — a mint hogy meg is esett, — hogy annyi ember közé ellenséges indulatnak is keveredhetnek s a leg-gondosabb felügyelet sem zárja ki a lehetőséget, hogy az itt történt dinamitrobantáshoz hasonló merénylet újra ismétlődhessek.

A mostani czár teli tartózkodási helye tehát, mikor Szent-Pétervárott van, mint mondók, az Anicskov-palota. Elképzelhetni azonban, hogy dacára a teli palotával sokkal kisebb voltának, mégis megfelel mindazoknak az igényeknek, melyek a száz millió ember föltétlen urának fogal-mához fűződhetnek.

Az Anicskov-palota, melynek közelében akarták ez év március 13-án a merényletet megkísérteni, a híres Nagy-Prospekten fekszik, közel a Fon-tanka-csatornához. Erzsébet czárnő építtette ke-gyencze, Rasumovszky gróf számára, II. Kata-lin azonban később megvásárolta s Potemkin herczegnnek ajándékozta, kitél visszaháromolván, állandóan a czárak tulajdona maradt, s a czáre-vicsenek, sőt a czároknak is, sokkal kedvesebb tartózkodási helye volt, mint a rengeteg teli pa-lota, mely némely uralkodó alatt inkább csak a nagy udvari ünnepélyek rendezésére használ-tott.

Az Anicskov-palotában tartották rendesen az államtanács üléseit is, valamint a külhatalmas-ágok képviselőit is itt fogadták.

A mesés pompával berendezett palotával szemben, a Néva egyik szigetén, hová a Szent-Háromság gyönyörű hidján lehet átmenni, áll a Szent Péter és Pál nagyszerű temploma, melybe Nagy Péter óta a czárokat temetik. Mellette van

VIZ ÉS FELHŐK.

Pillanatnyi fénykép után.

a szomorú nevezetességű Péter-Pál erdő is, hova az elfogott politikai vétkeket szokás, mint első fogság-állomásra, beszállítani.

A csárok tavasz érkezével, sőt néha már télen is, hosszabb tartózkodásra ki szoktak rándulni a környéken elszórt nyaralókba, ha ugyan nem mennek le egészen a délszaki növényzetű Livádiába. Ezek között a Czarszkoje Szelo és a Krasznoje-Szelo valóságos tündérpaloták. Van azonban ezeken kívül a csároknak Pétervár körül más palotája is. Ezek között Péterhof a legnagyobbas. Pavlovsk is pompás, Oranienburg pedig fölötté barátságos és hívogató hely.

Mindazonáltal III. Sándor császár a márczius 13-iki meggyilkolt merénylet után ezek egyikét sem kereste föl, hanem átköltözött Gacsina-ba, mely sokkal kevésbé vonzó mint az előbb említett paloták, de van egy nagy érdeme: az, hogy biztosabb valamennyinél.

Gacsina Czarszkoje és Krasznoje-Szelo között 45 kilométernyire fekszik Szt.-Pétervártól s az oda vivő vasut hosszában minden kilométernyire egy-egy laktanya van pár száz katonára, kiknek

nincs egyéb földadatuk, mint e vonal biztosításáról gondoskodni s ahhoz senkit száz méternyire nem eresztetni.

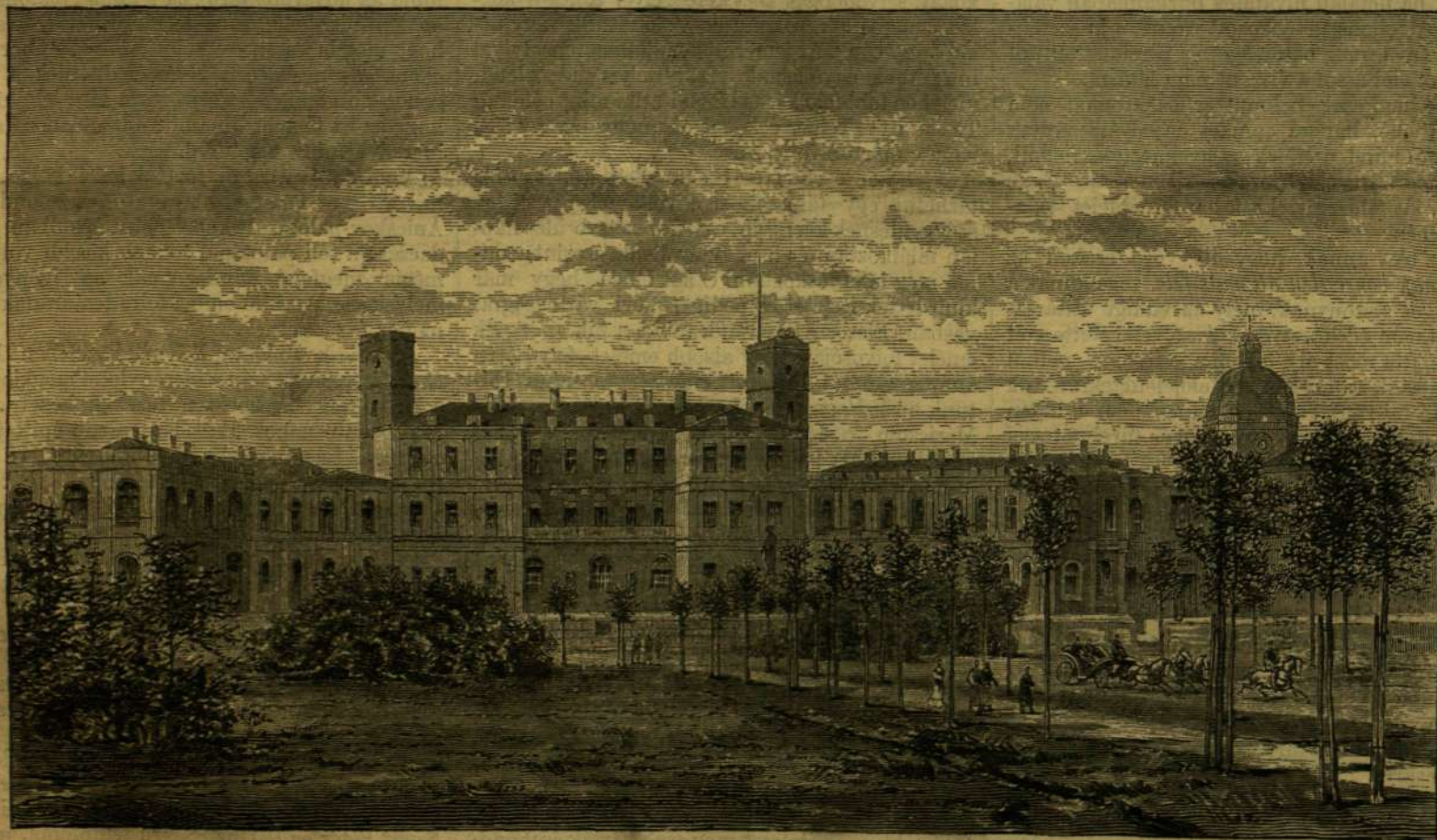
Maga Gacsina, valamint a park is, melynek közepén a kastély áll, magas kőfállal van körülvéve s azonfelül erős őrzőerők czirkálnak körülötte, szemmel tartván minden ki-s bemenőt, kiknek ott csak külön engedély mellett lehet járni, ha az udvarhoz nem tartoznak. A parkhoz terjedelmes erdő csatlakozik, mely szintén kőfállal van bekerítve. Oly tökéletesen el lehet szigetelni a külső világtól, hogy legföljebb a madár tudja megközelíteni s még is megeshetett, hogy a parkban sétáló császár márczius 29-ikén rá-lőhettek néhány lépésnyiről!

A rendkívül szigorú őrzetet úgy igyekeznek gyakorolni, hogy abból a császár minél kevesebbet vegyen észre. Kényelme, szórakozása teljesen korlátlan, sétakocsizás, vadászat, lovaglás, csolnakázás a park tavaiban, estélyek, színi előadások — ez mind megtalálható és szabadon élvezhető ebben a fényes — börtönben. A császár, neje és a hercegek gyakran kirándulnak a szomszédos csári kéjlakokba is s ilyenkor nem szabad őket

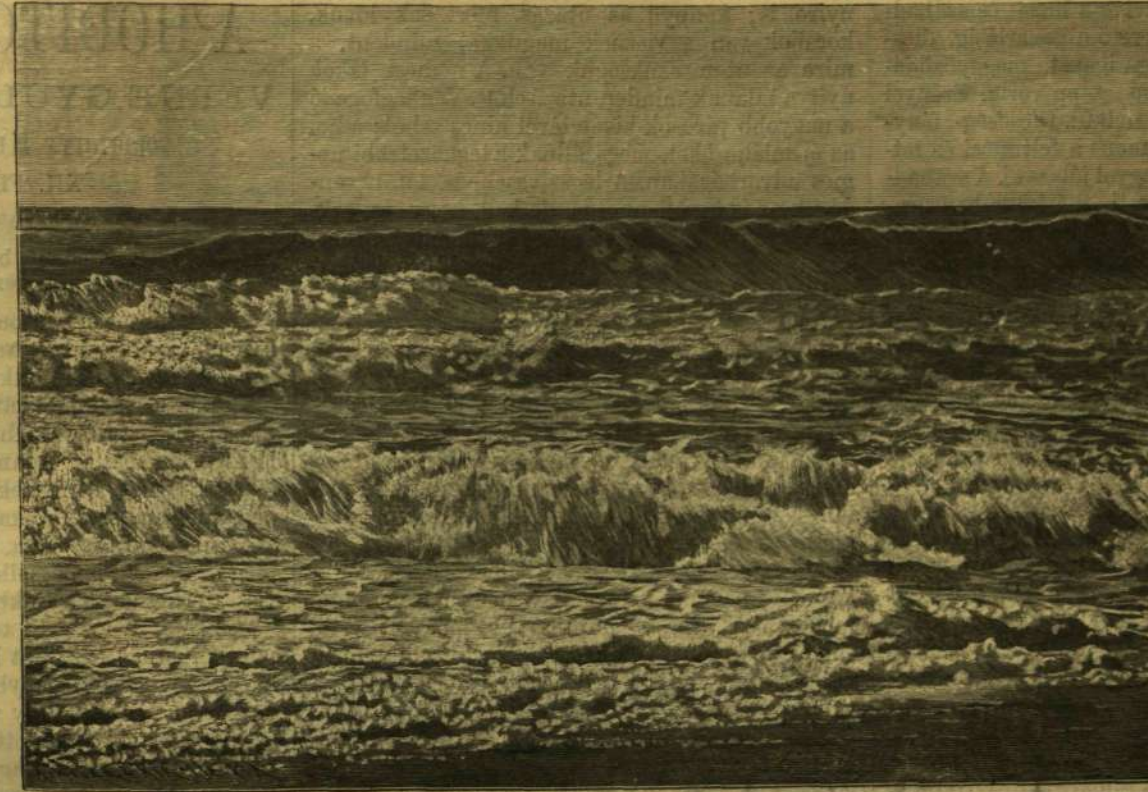
nagyobb őrségnek kísérni, legalább nem úgy, hogy nekik szemet surjon.

III. Sándor trónralépte után azonnal restauráltatta az addig lakatlan elhagyott kastélyt, melyről azelőtt alig tudtak egyebet, mint hogy ott van a csári kutyafalka. A kastély négyszög-alaku nagy épület, szögletein tornyokkal. A három emeletes palota külseje rideg, de mesés fény-nyel van berendezve s a park is rendkívül díszes. Van benne egy tündéri sziget, a »szerelem szigete« — ile d'amour — patak, számos faragványos hiddal, szobrokkal s egyéb díszítésekkel.

Gacsina, a város, több vasut keresztező pontján épült s ennyiből kormányzati ideiglenes székhely-nek elég alkalmas. A csári palotát még Nagy Péter építette s nővérének, Nataliának ajándékozta, II. Katalin pedig Orlov hercegnek, ki 1770-ben Rinaldi olasz műépítész által újra építette. Később Pál nagyherceg tulajdona lőn s egész trónralépteig kedvenc tartózkodási helye volt. Most III. Sándor császár újra dívatba hozta és sokat emlegetett helyiye tette.

GACSIMA.

KÖZELGŐ DAGÁLY AZ ÉJSZAKI TENGEREN.

Pillanatnyi fénykép után.

FELHŐ ÉS VÍZMOZGÁS.

Az a felfedezés, mely által néhány év óta lehetségessé vált mozgó alakokat is fényképezni, sok tünemény ismeretéhez adja meg a lehetőséget.

A sebesen szárnyaló madarak röpkése, vagy a vágató lónak száguldása, oly tünemények, melyeket úgyis pillanatról pillanatra kellett meglesni, hogy azokról számot adhassunk: ez a meglesés pedig egyáltalában nem volt könnyű. Festők, rajzoló, valamint a mozgás törvényeinek kutatói, nagy segítséget nyertek az új eszközben.

A víz mozgása, a tenger hullámzása, s a felhők nyargalása is oly tünemények, melyeket helyesen megfigyelni s alakulásuk minden fázisát rögzíteni igen nehéz. Mozgás közben nemcsak hely-

változtatás történik náluk, hanem alakváltozás is. A felhő sebesen vágat végig az égboltozaton — kivált a viharos felhő — s alakja minden pillanatban más és más. Ép azért tapasztalhatjuk, hogy a felhők festése egyik leggyengébb oldala sok képirónak. Nem egyszer tapasztaljuk, hogy nyári fellegetek rajzolnak a téli tájkép égboltozatára, hogy orkánt ábrázoló képhez azokat a fellegetek festik, melyek mozdulatlanul szoktak állami órákon át, stb.

Nagy nyereség tehát, hogy most a rohanó és folyton változó felhőt is le tudjuk fényképezni. Le tudjuk egyszersmind a hullámzó vizet is, mi eddig szintén nem volt könnyű feladat.

Lapunk mai számában két ily képet mutatunk be, melyek Dreesen fényképei után készültek Flensburgban.

LENGYEL NEMESI ÉLET

A XVI. SZÁZADBAN.

— Szádeczky Lajos most megjelent művéből. —

A lengyel nemesi élet a XVI. században sokban hasonlít a magyarhoz, valamint a két nemzet jellemének nem egy rokon vonása van. Súlyt fektet erre Báthory is, midőn a lengyel koronáért kezét kinyújtotta; s követi a varsói választó országgyűlésen jónak látják különösen kiemelni, hogy Magyar- és Lengyelország sokban hasonlít egymáshoz. Mindkét nemzetnek hasonló szokásai, törvényei vannak, sőt még ruházatjuk is sokban egyező; a vitézi élet, a hadakozás, a vallás, a szabadságszeretet és az életmód meg éppen egyenlő.

A lengyel nemes lovagias, barátságos, nyílt szívű és őszinte. Szereti a dicsőséget, a vitézi

AZ ANICKOV-PALOTA SZENT-PÉTERVÁRTT.

próbák minden nemét, a harcmező izgalmaival mindenek felett el van telve a haza- és szabadság-szeretettel. Vendégszerető a pazarlásig, dícs-vágyó a hiúságig, s a maga igazát, meggyőződését nem hagyja az utolsó csepp vérig. Erényei azonban nincsenek hibák nélkül. Dícsőség, fény- és pompaszeretete nem ment a feltűnési és tet-szelgési vágytól, szeret nagyot játszani. A szabadságot csak magának szereti, máskülönben uralomvágyó. Vitéz, bátor, — de nem kitaró. Könnyen lelkesülő, — de ingatag és a szélsőségek-re hajlandó. Az élvezetekben nem tud mér-séket tartani, az asztali örömeknek nagy ba-rátja. És a mi leginkább jellemző: természetök-ben van s az élni politikai étellel körítve jár náluk a vizslát, a pártoskodás, az egyen-tlenség.

Külsőjükre sokat adnak, fényesen és gazdagon öltözködnek s szeretik az élni színeket. Ruhájuk selyemszövetű, arannyal és ezüsttel áttörve s ékesítve, télben gazdag prémekkel szegélyezve. Legnagyobb divatja van a magyar szabású ruhá-nak. Némelyek olaszosan öltözködnek, s fejüket tatármódra borotválják. Rendkívül szeretik a szép fegyvert és a szép lovát. Kardjuk markolata gyönggyel és drága kövekkel van kirakva. Lo-vaik szerszáma aranytól és ezüsttől csillog, nye-regtakarójukat selyem himzés díszíti. A herczeg Czartoryski krakkai muzeumban látható remek löszerszámok, türkszes és zománczott nyergek, aranyhimzésű nyeregtekerek, gyöngyház és drágaköves kardmarkolatok, czimeres és írtos dömöczk-nyűt kardpengék, tegzek és vérték fo-galmat nyújthatnak arról a fényűzésről, melyet a lengyelek fegyverzetükre pazaroltak.

Szolgáik egyenruhájára is nagy gondot fordítanak, mert az is urát dícséri. Szóval szeretik a pompát, a fényűzést, a tündöklést, hogy mennyi több ember szeme megakadjon rajtok, s hogy bá-mulják és csodálják őket.

A fényűzés leginkább az udvartartásban nyilvánult. A főnemsek és főpapok, vajdák, várna-gyok s minden jó módú nemes fényes udvart tart, a mennyire csak ereje engedi. Minden előkelő nemesnek vannak udvarnokai, apródjai és egyen-ruhás szolgálói, s a mi ezzel együtt jár, sok szép lova. A nyilvánosság előtt kíséret nélkül megie-lemni — nem tartják úri dolognak. Ha a nemes útra kél, vele mennek szolgálói és apródjai; az úr-nöket szolgál és szolgáló leányok nagy serege kíséri.

Az urak inkább lóháton, az úrnők kocsin utaznak; gyalog menni nagyobb útra, nemeshez nem méltónak tartják, ha csak szegénység nem kényszeríti rá. Az előbbekelő szenátorokat gyalog szolgákon kívül lovasok is kísérik és pedig a lo-vas kísérek előtte jártak, a gyalogok és apródok serege utána.

A nemes úrnők és kisasszonyok ha utaz-nak, előttük kráki-szolgáik mennek, az aszszony-cselédek a kocsi után, a leányok közvetlen a kocsi előtt, közel úrnőjükhöz. A kísérszemélye-zet jól megválogatják, hogy szép természetű és szemrevalók legyenek.

Az apródok nemes úriakból kerülnek ki. A nemes szülők fiaikat más nemes udvarába adják, hogy eltanulják a fegyverforgatást s a világban való forgózkodást. Korántsem találunk ebben le-alázót vagy szolgait, sőt nagyon üdvösnék tart-ják az ifjúság nevelésére. És nemesek főurak és főpapok kastélyaiba mennek apródkodni, de egyenlő sorsu, sőt olykor kisebb nemes szolgálá-tába is, főképp ha az illető valami hivatalt visel, vagy a királyi udvarban szolgál, vagy valami te-kintetben kiváló. A nemes kisasszonyok is szol-gálatba lépnek az úrasszonyok mellé.

A vidék, a falu a lengyel nemes otthona, az a nemesi élet színtere. A falvakban áll a nemes vára, kastélya vagy udvarháza, mellette terül el földbirtoka, melynek művelése és felügyelete képezi főfoglalkozását. Jobbágyaival mivelteti földjét, a melynek terméséből, juh- és marhatenyésztésből, méhésztől és vadászatból él, s ezek jövedelméből tartja házáét és szolgálait. Az asszonyok és le-nyok pedig a gyapjú-, len-, és kenderfonást és sző-vest gondozzák és a belső gazdaság körül forgo-lódnak. A konyhára is ők ügyelnek fel, kivéve a főnemsek asszonyokat, a kik ezt már nem tartják méltóságokhoz illőnek. A főurak körül némelyek ez időben már kezdenek a városokba húzódni, birtokaikat tisztjeik és jobbágyaik kezelésére bízván.

Legkedvesebb szórakozása a nemességnek a vendégszerkedés. A nemesség folytonosan utban van, — írja Ruggieri, — látogatóba járnak bará-

taikhoz, rokonaikhoz, elmennek 100 mérföld-nyire is; könnyű az utazás, mert sok lovuk, kocsijok van s visznek magukkal mindent, a mire az uton szükségük van. A nemesi lakok nyitva állanak minden utazó előtt. Vendéglátó a nagyobb városok kivételével nincs sehol; a hol az éj találja őket, megszállnak a legközelebbi ne-mes udvarházában. A legszívesebben látott ven-dégek az ismeretlenül is, de kell, hogy magok-kal vigyenek mindent, még ágyneműt is, mert azzal nem szolgálnak a legnagyobb úri ház-nál sem.

Nem ismerünk-e ebben a leírásban egysze-rmind a magyar vendégségbe járásra? Nem a nemesi udvarházak vendégszerető hajléka pó-tolta-e nálunk is a vendéglátók hiányát, egész a szathmári béke idejéig? Csak a XVIII. század elején van oka keseregni Apot Péternek Meta-morphosisában, hogy vendéglők kezdik kiszorí-tani a vendégszerető nemesi lakok régi patriar-khális szokásait.

A lengyel vendégszeretet jellemzésében fel-találjuk a magyart is, a mely nem maradt ama-mögött, sőt (ha a nuntius úr jól volt érte-sülve) a miénk talán még felülmutat, mert nálunk ételt, italt s ágyneműt is szívesen adott a vendéglátó házi gazda.

A vendégségeket nagy lakomák s főképp hatal-mas ivások fűszereztek. A vendég vendégséggel járt, s a mint a magyarban a szó már magában lakmározást jelent, úgy a lengyel is a vendég (gosć) szóból származtatja s vendéglátónak (gospodarz; a dellszázv hospodar) nevezi a házi gazdát.

A lakoma olykor eltartott hat-nyolcz óráig. Nők is vehettek benne részt, főképp az elején; leányok is, ha szülei vagy idősebb rokonaik voltak jelen. A szám-nélküli fogás ételeknek alig lehetett végét várni, mélsér (miód) és magyar bor folyt mint a patak, — a toasztok árja me-gereedt s végtelenségbe nyult. Az ifjúság lakoma végén tánczra perült s nem egy házassági frigy szövődött terített asztal mellett. A férfiak tovább üritgették a kupákat. Az volt az ünnepelt, a ki legtöbbet tudott inni. Poharzás között kibékültek a régi ellenségek, de könnyen összeveszhet-tek a legjobb barátok is, mert legnagyobb sértés volt: nem inni annak, a kivel kociztattak. Ezt csak vér moshatta le. Nem volt más választás: pohár vagy kard. Vagy inni kellett, vagy meg-verekedni. Főképp a kis-orosz-földi nemesség volt e tekintetben érzékeny, a mely legközelebb lakott a nektár hazájához, a magyar Hegyaljához. De a nemzeti szokás bölcse gondoskodott arról, hogy az ivópajtások békében álljanak fel az asztaltól, az utolsó pohárt ősi szokás szerint arra kellett üríteni, hogy: kochajmy się: szeressük egymást! Hogy pedig Bacchus tisztelte nemesek a magyar-határszéliek között divatozott, bizonyítja az, hogy legjobb mulató pajtásoknak épen a legészakiabba-kat, a litvánokat tartották s mint rettenthetetlen ivók, a mazovi kisnemesség nyerte el a pálmát.

A lengyel lakomák képeben nem áll-e előttünk a magyaré is? s amazokról olvasva, nem jut-e önkénytelenül eszünkbe Apafy Mihály uram asztala, az erdélyi víg lakomák, «az pohároknak, bokályoknak s fedelek kristályoknak zörgési, csengési, bongási, csattogási»? A mennyire hasonlít zúld asztala, ép annyira egyezik fehér asztala is a két nemzetnek. A lengyel dal, a mely a mag-gyarral való testvériséget zengi a pohár között, rá illik a XVI. századra is.

A hogy a lengyel nemes mulatott, szintugy lakmározott szolgálói. Nem tartották igazi úrnak, a ki nem gondoskodott, hogy szolgálói s főképp a vendégei jól egyenek, igyanak — mondja Crome. A főnemsek szolgálatában álló kisnemese-knek gyöngyelete volt. A ki legjobban tudott inni ura egészségére, azt tartották a legjobb szol-gának. Ha az urak felkeltek, a szolgálók ülték asz-talhoz s néha 3—4 asztalt elfoglaltak. Enni, inni volt, a mennyit szemök-szájok kívánt. Az udvarnokoknak olykor saját külön szolgálók és apródjaik voltak s ezeknek ismét szolgálók és apródjaik s így tovább sokszor egész negyed-iziglen. S ezek mind urok asztaláról éltek, s egymást rendre felváltották a lakmározás-nál. Ha a szolgáló kimaradt, szolgálatát elmulasztotta s ura kérdőre vonta: csak azt kellett fele-lnie, hogy ura egészségére volt egy kicsit inni s gazdájára nem hogy haragudott volna, de mo-solyogva megköszönte.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

VERNE GYULA REGÉNYE.

FORDITOTTA HUSZÁR IMRE.

XII. FEJEZET.

(Folytatás.)

XII. Melyben Prudent bácsi haragja a sebesség négyzetével egyenesen arányban fokozódik.

Délután két óra tájban egy nagy folyam ka-nyarulatánál egy nagy város tűnt elő. A folyam a Niger, a város Timbuktu volt.

Ezt az afrikai Mekktá eddig csak az ó-világ utasai, a Batáták, a Khazánok, az Imbertek, a Mungo-Parkok, az Adamsok, a Laingok, a Cail-lék, a Barthok, a Lenzek látogatták, most azon-ban a legsajátszerűbb kaland véletlenül fogva két amerikai fog róla, *de visu, de auditu*, sőt még *de olfactu* is beszélhetni — ha ugyan valaha visszatérhetnek hazájukba.

De visu, mert végig tekinthettek valamennyi pontján annak az öt-hat kilométernyi kiterjedésű háromszögnek, a melyből a város áll; — *de auditu*, mert épen nagy vásár napja volt és bor-zasztó zsbaj uralkodott; — *de olfactu*, mert a zajló idegeket csakis nagyon kellemetlenül érint-hette a Jubu-Kamo térről felemelkedő bűz. Ezen a téren van a hiszürhely, a hajdani Szo-maisz királyok palotája közelében.

A mérnök kötelességet velt volna mulasztani, ha nem tudatja a Weldon Institute elnökével és titkárával, hogy szerencsájuk van a «Szudán gyöngyét» láthatni, a melyben ez időszert a taganeti tuaregek uralkodnak.

— Uraim, Timbuktaban vagyunk, — mondá épen olyan hangon, mint tizenkét nap előtt e szókat kiejtette: «Uraim, Indiában vagyunk.»

Aztán így folytató.

Timbuktu az északi szélesség 18-dik foka és Páris délkörétől nyugat felé az 5° és 56' alatt fekszik, száz negyvenöt méternyre a ten-ger színe felett. E fontos és egykor művészetéről és tudományosságáról híres város tizenkét-tizen-háromezer lakossal bír. Talán kedvük volna önöknek pár napi pihenőt tartani?

A mérnök ezen ajánlatát csak gúnys értelemben lehetett venni.

— De, — folytatá, — ez talán mégis veszélyes kísérlet volna idegen utasoktól a negerek, berbe-rek, fulánok és arabok közt, — főleg ha fonto-lóra vesszük, hogy megjelenésünk a léghajón ta-lán nem nyerne meg a tetszésüket.

— Uram, — viszonzá Evans Phil hasonló hangon, — azért a szerencsémért, hogy önt elhagy-hassuk, szívesen kockáztatnók a rossz fogadta-tást a benszülöttek részéről. Börtönt börtönért, Timbuktu még mindig többet ér *az Albatrosnál*.

— Ez izlés dolga, — felelé a mérnök. — Semmiesetre se fogom kockáztatni a kalandot, mert felelős vagyok vendégeim biztonságáért, a kik azzal tisztelnek meg, hogy velem utaznak.

— E szerint Robur mérnök, — mondá Pru-dent bácsi, a kiből kitört az elkeseredés, — ön nem éri be azzal, hogy tömlöcz-tartónk legyen? A merénynyel még a sértegetést is párosítja.

— Oh! legfőképp a gúnyt!

— Nincsenek fegyverek a léghajón?

— Van egész fegyvertárunk.

— Két revolver is elég volna, ha az egyik az én kezemben lenne, a másik az önében.

— Párba! — kiáltá Robur, — párba, a mely egyikünk halálával végződhetne!

— Minden bizonyynyal azzal végződne!

— Nos hát nem, uram. Jobban szeretem önt élve a hatalmamban tartani.

— Hogy a saját élete felől nyugodt lehessen. Ez egész óvatossá magartatás!

— Akár óvatossá, akár nem, nekem így tetszik. Önnek pedig szabadságában áll gondolni a mit akar és panaszkodni azok előtt, a kiket a dolog illet.

— Ez már megtörtént, Robur mérnök.

— Igazán?

— Olyan igazán nehéz dolog volt-e, mialatt áthaladtunk Európa népes országai felett, egy levellél legetni?

— És önök ezt megtették volna? — kérde Robur, — a kit a harag heve ellenállhatatlanul ma-gával ragadott.

— És ha megtették volna?

— Ha megtették volna... akkor megérde-melnék, hogy...

— Mit, mérnök ur?

— Azt, hogy önök a fedélzet párkányán keresztül a levelkéjük után küldjem.

— Most hát dobasson le a lég-hajóról, mert csakugyan megte-tük! — kiáltá Prudent bácsi.

Robur a két utitárs felé közele-dett. Egy intésére oda sietett Turner Tamás is, több társával. Igen! a mérnöknek nagy kedve volt fenye-getését megvalósítani és kétségkívül attól tartott, hogy a vágy erőt ve-hetne rajta, mert hirtelen visszavo-nult a kabinjába.

— Jól van! — mondá Evans Phil.

— És a mit ő nem mert meg-tenni, én meg fogom tenni! — ki-áltá Prudent bácsi. Ugy van! meg fogom tenni!

E perczben Timbuktu lakossága összesereglett a tereken, az utcá-kon, a házak félkör alakú terras-zsain. Az előkelő Szankora és Sa-rahama városrészekben, valamint a Ragidi nyomorult, nyomorúságos kupalaku riskó közt, a papok, a minaretek ormáról, a legválogat-tabb átkokat szórták a légi ször-nyeteg ellen. Ez mindenesetre ártal-matlanabb volt a puszkagolyóknál.

A Niger kanyarulatánál levő Kabara-kikötőben is nagy izgalom támadt a flottilák legénysége közt. Ha az *Albatros* e perczben leszáll a földre, mulhatatlanul darabokra zúzzák.

A golyák és íbisek néhány kilomé-ternyre elkísérték és versenytörpül-tek vele, de a léghajó sebes röpte mö-gött csakhamar elmaradoztak.

Mikor az este beállt, a léget megreszketteté a nagyszámú elefánt- és bivalycsapatok ordítása, a melyek e valóban csodás termékenysé-gű vidéken kalandoztak.

Huszonnégy óra alatt az egész terület, a mely a 0 délkör és a második fok közt a Niger kanya-rulatában fekszik, feltárlt az *Albatros* alatt.

Valóban, ha valamelyik geografs ilyen ké-szülékkel rendelkezne, mily könnyen eszközöl-hetné a vidék helyrajzi felvételét, határozhatná meg a magasságokat, a folyamok és melléko-lyók irányát, a városok és faluk fekvését. Akkor nem volnának többé nagy hézagok Közép-Afrika földabroszáin, nem léteznének pontozott vonalak és ama bizonytalan jelzések, a melyek a földab-rosmok rajzolóit kétségbe ejtik.

11-én reggel az *Albatros* áthaladt az északi Guinea hegysége felett a Szudáni királyság és a guineai öböl közt. A láthatáron homályosan elő-tűntek a dahomeyi királyság Kong hegyei.

Prudent bácsi és Phil Evans konstataállhatták, hogy a léghajó folyvást déli irányban haladt, mióta Timbuktu elhagyták. Ebből az követke-zett, hogy ha irányt nem változtat, hat fokkal alább élelik a napéjegen vonalát.

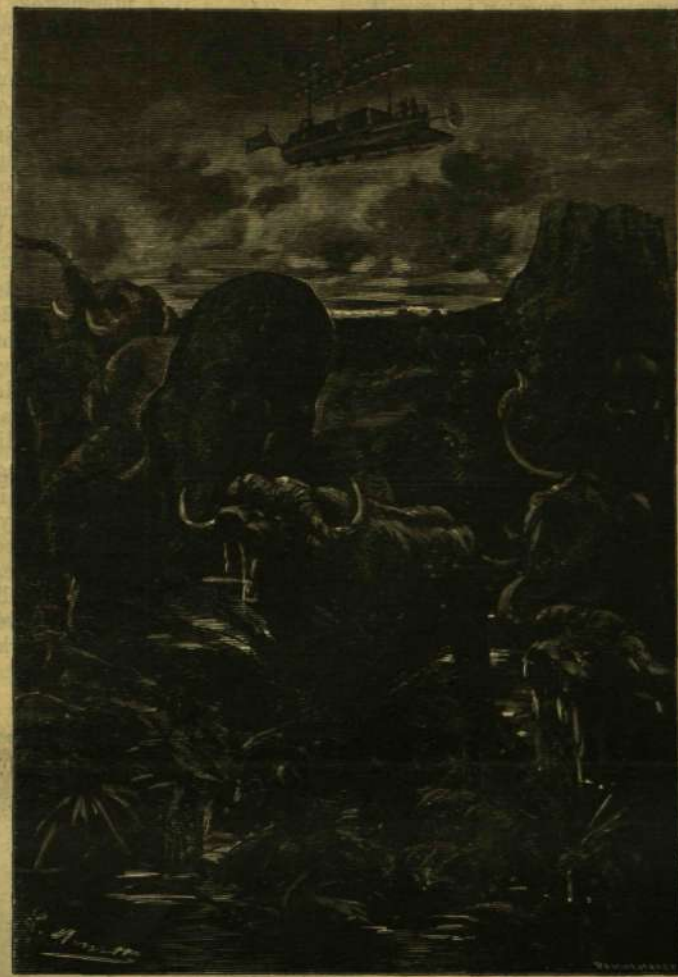
Vajon az *Albatros* még egyszer elhagyja-e a kontinenseket és nem a Behring-, sem a Kaspi vagy az Éjszaki és a Középtenger, hanem az At-lanti oceán felett fogja az útját folytatni?

Ez az eshetőség nem volt alkalmas arra, hogy megnyugtassa a két utitársat, a kiknek esélyei a menekülésre ezáltal teljesen megsemmisülének.

Azonban az *Albatros* lassan haladt, mintha halasztott volna abban a pillanatban, mikor el kellett hagynia az afrikai földet. Talán a mer-nök vissza akart fordulni? Nem. Hanem figye-lmét különösen magára vonta azon ország, a mely felett akkor áthaladtak.

Tudjuk, hogy ez a dahomeyi királyság volt, egyike a leghatalmasabbaknak Afrika nyugati partjain. Habár elég erős volt megküzdeni a szom-széd Ashanti királysággal, határai mégis eléggé szűkek, mert kerülete nem nagyobb százhusz mérföldnyirel déltől éjszakra és hatvan mért-földnyirel keletről nyugatnak; de lakosainak száma hét vagy nyolcszáz ezerre rög, mióta az előbb független Ardrah és Wydah területeket bekebelezte.

Noha a dahomeyi királyság nem nagy, mégis sokszor adott alkalmat, hogy beszéljenek róla. Hi-ressé lett ama borzasztó kegyetlenségek által, a melyek évi ünnepeit beszennyezték és iszonyu ember-áldozatai által, a melyeknél a régi király eltemetését és az új király trónaleptét szokták

MIKOR AZ ESTE BEÁLLT.

ünnepelni. Sőt az etiquette azt követeli, hogy va-lahányszor a dahomeyi király valamely előkelő egyéniséggel vagy külföldi követ látogatását fo-gadja, tiszteletére mindenkor tíz-tizenkét em-bert fejeztessen le az igazságügyminiszter, a «minghan» által, a ki pompásan érti a hóhér mesterségét.

Akkoriban, midőn az *Albatros* áthaladt Da-homey határán, Bahadu fejedelem meghalt és az egész lakosság készült megünnepelni utódá-nak trónra lépését. Országszerte mindenütt nagy mozgalom uralkodott, a mely nem kerülte el Robur figyelmét.

A vidéki népség hosszú sorokban tartott Abo-mey, a királyság fővárosa felé. Jö karban tartott utak, a melyek először füvel elborított térségek közt kígyóztak tóra, óriási maniók-földek, páлма-, kókuszpálma-, mimosa- és narancserdők — ilyen volt ez az ország. Az erdők illata felhatolt az *Albatrosig*, míg a papagájok és a bibor-kajdá-csok ezereivel röptek fel a fákról.

A mérnök a fedélzet párkánya felett kihajolt és csak néhány szót váltott Turner Tamással.

Egyebiránt úgy látszott, mintha az *Albatros* nem vonta volna magára a nagyrészt a fák lomb-jai alatt baladó néptömegek figyelmét. Ez két-ségtől annál inkább tulajdonítandó, hogy a lég-hajó meglehetősen magasán járt, könnyű felhők közepette.

Tizenegy óra tájban előtűnt a város, körfalá-val, tizenkét kilométernyi hosszúságú sánczár-kaival, széles és szabályos utcáival, nagy főté-rével, a melynek éjszaki oldalán a királyi palota áll. E nagy épülethalmaz felett kiemelkedik egy magas terrasz, nem messze az áldozatok börtö-nétől. Ünneppapokon e terrasról dobálják le a nép közé a fűzfavessző-kosarakba kötözött fog-lyokat és alig képzeltető, mily dühlvel tépi da-brokra a néptömegek s szerencsétlenek.

A fejedelmi palotát elválasztó udvarok egy részében négy ezer harcosnő van elszállásolva, — a királyi hadsereg egyik és pedig nem a leg-kevésbé vitéz kontingense.

Ha kétséges, vajjon laknak-e amazonok a hasonnevű folyam partján, a felől, hogy Da-homeyben, vannak ilyenek, nem lehet semmifé-le kétség. Némelyek kék inget, kék vagy vörös övet, fehér és kék csikos bugyogót, fehér főveget visel-nek és a tölténytartót az övökön hordják; má-sok, kik elefántokon vadásznak, nehéz karabély-lyal és kurtá pengűjű törrel vannak felfegy-verkezve, fejdisz gyanánt két antilopeszarvat használnak, a melyeket egy vaskarika tart a fejükön; a tüznőrk öltözete felig vörös, felig kék

zubbonyból, fegyverzetük pedig tölőserpuszkából és öntött-vasból készült ágyukból áll; végre a fiatal lányok zászlóaljának egyenruhája kék zu-bony és fehér bugyogó. Ezek valóságos vesztá-szűzek, szeplőtlenek mint Diana és fegyverze-tük íjból és nyilakból áll, mint a Diané.

Ha ezeket az amazonokat megtoldjuk öt-hat ezer bugyogós, gyapotinges és gyapotszövetű öv-vel ellátott harcosokkal, akkor bizást elmond-hatjuk, hogy szemlét tartottunk az egész daho-meyi hadsereg felett.

Abomey ezen a napon egészen néptelen volt. A fejedelem, az udvari személyzet a himnemű és nőnemű hadsereg, a lakosság, szóval mindenki elhagyta a fővárost és kivonult a várostól néhány kilométernyire fekvő tágas síkságra, a melyet pompás erdők környeznek.

E síkságon volt véghez menendő az új király kikiáltatása. Itt szándékoztak tiszteletére kive-gezni néhány ezer foglyot, a kiket a legutóbbi razziaik alkalmával kerítettek kézre.

Körülbelül délután két óra lehetett, mikor az *Albatros*, megérkezvén a síkság felett, elkezdett alászállni néhány lengő felhő közepette, a mely a léghajót még eltakarta a dahomeyiek szeméi elől.

Legalább hatvanezeren lehettek az egybese-reglettek, a kik a királyság minden pontjáról, Wydából, Kerapayból, Ardrahból, Tomboryból, a legtávolabb fekvő városokból esdőltek ide.

Az új király, egy Bu-Nadi nevű huszonöt éves izmos fickó, egy dombon állt, a melyre néhány terebélyes fa vetette árnyékát. Udvari személy-zete, himnemű hadserege, amazon-esapata, szó-val egész népe körűle tolongott.

A domb tövében ötven zenész játszott barbár hangszerein, elefánt-agyarakon, a melyek re-cesegő hangot adtak, kecskebőrből készült dobon, lopótökön, gitáron, csöngtyükön és bambusz-sípokon, a melyeknek éles hangja kihallatszott az étkelen zsbaj közül. Ezenkívül folyvást dörög tek a karabélyok, a tölőserpuskák és az ágyuk, a melyeknek állványai akkoraikat ugrott, hogy a tüzerek szünet nélkül a letapoztatás veszélyében forogtak. Szóval oly nagy volt a láma és ordítás, hogy még a mennydörgést is túlhasogta volna.

A síkság egyik szögletén katonaság őrizte a foglyokat, a kik elkísérendőek voltak a másvilágra az elhunyt fejedelemet, miután azt még a halál sem foszthatta meg fejedelmi kiváltságaitól. Mikor Bahadu atyját, Ghozt eltemették, a fia háromezer foglyot küldött utána a túlvilágra. Bu-Nadi se tehetett ennél kevesebbet az elődje tiszteletére. Nincs-e sok küldönczre szükség, hogy egybegyűjtsék nem csupán a szellemeket, de az ég összes lakóit, a kik az istenné lett fejedelem kíséretét fogják képezni.

Egy óránál tovább tartott a bucsuztatás, a sző-noklás, közben-közben tánczokat jártak nem csak a valóságos bajaderek, hanem az amazonok is, a kik ebben az előadásban valódi harcraics bájít fejtettek ki.

De az emberáldozat pillanatán közelgett. Robur, a ki a véréngző dahomeyi szokásokat ismerte, folyvást szemmel tartotta a foglyokat, férfiakat, nőket, gyermekeket, a kik a mészárlásra voltak számvna.

A minghan a domb tövével állt és suhogtatta görbe pengűjű kardját, melynek hegyét egy ércz-ből készült madár díszítette, a melynek súlya biztosabbá teszi a vágást.

Ezutal azonban nem volt egyedül. Egymaga nem lett volna képes megfelelni a feladatának. Mintegy száz hóhér csoportosult egybe körülé, a kik valamenyen ügyesek voltak a lefejezés mes-terségében.

E közben az *Albatros* lassanként közeledett részút, fokozatosan mérsékelvén úgy emelő, mint hajtó csavarainak működését. Csakhamar előjött a felhőrétegből, a mely még száz méter magas-ságban is elrejtette és megjelent a néptömeg szeméi előtt.

Ellenkezőleg azzal, a mi rendszerint történni szokott, a vad bennszülöttek egy égi lényt se-jtettek benne, a mely egyenesen azért szállt alá, hogy Bahadu királynak bódóljon.

Erre leirhatlan lelkesedés támadt, hangos kö-nyörgéseket, általános imákat és buzgó fohászoka-t intéztek mindenfelől a természetfeletti hyp-pogriffhez, a mely kétségkívül azért jött, hogy átvége az elhunyt király testét és elszállítsa a dahomeyiek mennyországába.

E pillanatban az első feje lehullott a minghán kardcsapása alatt. Majd más foglyokat vezettek százezrent undok hóhéraik elé.

Egyszerre az *Albatros* egy puska lövés dör-

dült el. Az igazságügyminiszter lerogyott, arczal a föld felé.

— Jól volt czélozva Tamás! — mondá Robur.
— Bah!... csak amugy vaktában löttem a tömeg közé, — felelé Turner Tamás.

Társai, kik szintén fel voltak fegyverkezve, csak a mérnök jeladását várták.

De a néptömeg hangulata megváltozott. Egyszerre megértették a dolgot. Ez a szárnyas szörnyeteg nem volt jótékony szellem, hanem ellenkezőleg, ellenséges indulattal viseltetett a jó dahomeyi nép iránt. A minghán eleste után minden oldalról düh- és boszorkiáltások hangzottak, a melyeket nyomom követett élénk sortüzelés az egész síkságon.

E fenyegetések nem akadályozták az *Albatrost* abban, hogy merészen le ne szálljon nem egészen százötven lábnyira a földtől. Prudent bácsi és Phil Evans, bármily érzelmeket tápláltak egyébként Robur iránt, meg nem állhatták, hogy részt ne vegyenek az emberbaráti működésben.

— Igen! szabadjutsuk meg a foglyokat! — kiálták.

— Épen azt szándékozom tenni! — viszonzá a mérnök.

népén olyan rémület vett erőt, a melyet ez az intervenczió nagyon is igazolt.

Valamennyien a fák alatt kerestek menedéket, a foglyok pedig elszaladtak, a nélkül, hogy valakinek észbe jutott volna őket üldözöbe venni.

Igy zavartattak meg a dahomeyi új király tiszteletére rendezett ünnepélyek. Prudent bácsi és Phil Evans kénytelenek voltak elismerni, hogy az ilyen léghajó mégis csak nagy hatalommal rendelkezik és nagy szolgálatokat tehet az emberiségnek.

Az *Albatros* azután nyugodtan fölemelkedett közepes magasságra; áthaladt Wydah felett és nemsokára eltűntek mögötte a kietlen partok, a melyeket a délnyugati szelek hozzáférhetlen hullámtoressel vesznek körül.

A léghajó az Atlanti oceán felett lebegett.

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

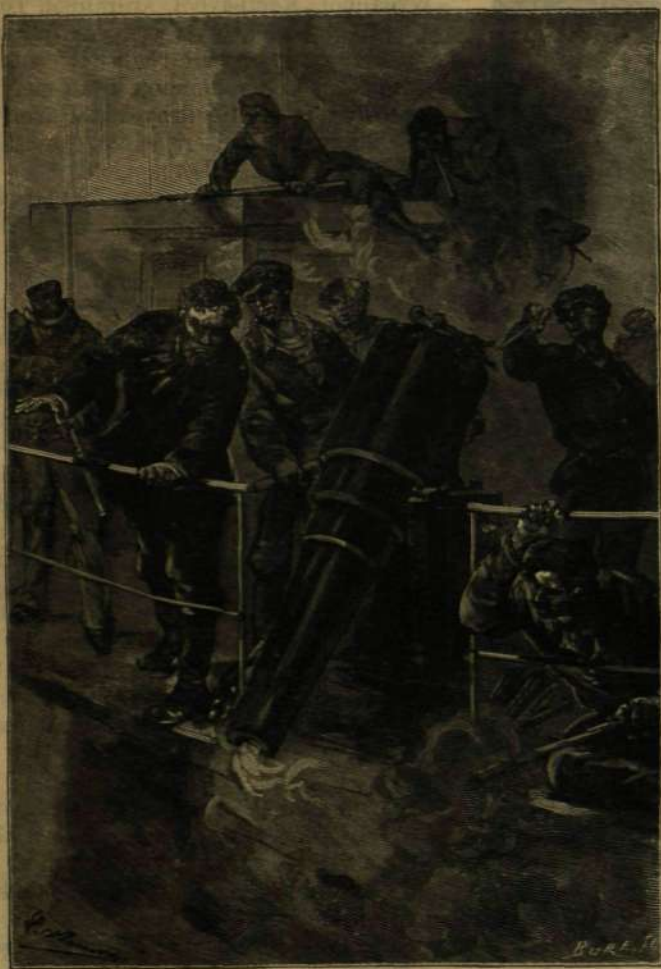
* Kijavított istenor. Herkulesfürdőn többek közt egy Herkules-szobor is van annak emlékére, hogy a rege szerint a híres görög hős és isten egykor betegségében e helyen talált enyhülést. Most Erzsébet

* A legmagasabb tengerhullám, a mit eddig megmértek, 45 lábnyi volt. De ez ritka kivétel s viharban is alig emelkedik 20—30 lábnyira a hullám-torlat, úgy hogy hegymagasságu hullámokról csak a költők beszélhetnek.

* A kigyócsipés ellen Amerika nyugoti részeiben egyszerű hajfonadékot használnak, mivel a vadászok szerint a kigyó ezen sohasem megy át. A 8—9 öl hosszú hajfonatot a vadász magával hordja, esetleg ezzel köti meg lovát vagy más czéljára használja, este pedig, ha a szabadsban kell halnia, maga körül teszi, hogy ne juthasson a kigyó hozzá.

* Madarászás a levegőben. A Balkán-hegységben van egy madár, mely a méheket s darázsokat kiválóan szereti. Az ottani gyermekek élő darázst tűznek megörbített gombostűkre s erős hosszú czérnán feleresztik a levegőbe. A rovar nagy lármát csinál s a madár utána kap, de ekkor rögtön fogoly lesz s bármint vergődik, földre huzzák.

* A csillagos ég fotográfiája. A párisi csillagvizsgáló intézet igazgatójának, Moucheznek, indítványára közelebb egy nemzetközi bizottság ül össze Párisban abból a czélból, hogy intézkedéseket tegyen a csillagos ég fényképezett térképének megkészítése érdekében. A párisi csillagvizsgáló két érdemes munkásának, a Henri testvéreknek és fényképei bebizonyították, hogy e fényképek mily segítségére vannak az asztro-

AZ ALBATROS KIS ÁGYUJA.

HOGY SZÉTFUTOTT AZ EGÉSZ GYÜLEKEZET!

A HÓDÍTÓ ROBUR.

És az *Albatros* ismétlő fegyverei a két utitárs, valamint a léghajó személyzete kezében, élénken kezdtek tüzelni és egyetlen egy golyó se veszett kárba a sűrű embertömeg közt. Sőt még az *Albatros* kis ágyuja is, a melyet a legélesebb szöglet alatt irányoztak, igen alkalomszerűen bocsátott alá néhány kartács-szelenczét, a melyek csodákat műveltek.

A foglyok, a nélkül, hogy értették és észszel felérték volna a magashól jövő segítséget, szét-szakították a köteleket, a melyekkel össze voltak kötözve, miattal a katonák a léghajóról eldördülő lövéseket viszonzózták. A léghajó előreszén levő hajtócsavart egy golyó átlukasztotta, néhány más golyó a hajótestet érte, kevésbe mult, hogy Frycollin, a ki a kabinjába bujt, a rekesz falán keresztül meg nem sebesült.

— Ah! egyéb is kell nekik? — kiáltá Turner Tamás.

És lerohant a löszeres-kamrába és csakhamar visszatért mintegy tizenkét dinamit-tölténnyel, a melyeket szétosztott a társai közt. Robur egy intésére a domb felett lehajgáltak a töltényeket, a melyek a földön szét pattantak, mint megannyi apró bomba.

Hogy szétfűt ott az egész gyülekezet! A királyon, az udvari személyzeten, a hadseregen, a

királyné meghádiai utazása alkalmából a fürdőben mindent megnélnak s többek közt a szobor elkopott orrát is helyreigazították.

* Különös hódolat. Vilmos német császár 90-ik születésnapján egy kis német város fogorvosa az által akarta kimutatni loyaltását, hogy e nevezetes évforduló reggelén bárkinek ingyen húzott fogat s tett be új fogakat.

* Hatvan tojást evett meg fogadásból egy néger Louisvilleben. Maga főzte meg a tojásokat s az első 6 perczben 27-et evett meg, a többi azonban lassabban ment. Midőn fogadását megnyerte, alig tudott beszélni s másoknak kellett segíteniök, hogy lábra kelhessen.

* A párisiak vesztik étvágyukat. 1881 óta évenként kevesebbet esznek és isznak. 1885-ben megevett egy párisi átlag 154 font húst, 23 font vadlúst s baromfit, 17 font halat, 17 font vajot, 4 font sajtot, 158 tojást s megivott mintegy 42 gallon bort.

* Verdi legújabbán néhány gyermekdalát készített szülőhelye, St.-Agatha gyermekei számára. Kettő, «A baba dala» s a «Kis katoná» már elkészült, de saját vallomása szerint nagyobb fáradságot okozott ez neki, mint leghíresebb operái.

* Halhatatlan ökrök. I. Henrik sziléziai herceg 1204-ben a Szt.-Vinczés papoknak több ajándék között 8 ökröt adott, melyeknek a herceg költségén mindig teljes számban kellett lenni; az ökröket halhatatlan ökröknek nevezték el, mivel mindig megvolt mind a nyolcz.

nómiai tanulmányoknak, nem csupán a csillagok történetére nézve, hanem az összehasonlítás szempontjából, az égbolt ugyanazon tája időnkénti különböző képe közt. Nagy könnyebbséget szolgáltatnak ezentúl a nevezett fényképek az újabb bolygók fölfedezésénél. De ha ez uton a lehető legtöbb hasznot akarnók elérni, meg kell szaporítani a csillagos ég fényképezésével foglalkozó szakértők számát, ki kell számukra jelölni a feladatokat, ellátni őket megfelelő eszközökkel, eljárásuknak módszerét meg kell állapítani egyezőval egyöntetű munkát szükséges megvalósítani. Ez lesz már a feladata a nevezett nemzetközi csillagászati értekezletnek, melyhez a meghívásokat valamennyi ország tudósaihoz ki is bocsátották már a párisi csillagászok.

* Kétszázezer lovat adott el egy nap alatt egy durangói (mexikói) lökerekedő, Bunde Adolf, egy texasi részvénytársaságnak, mely Worth erőd közelében nagy legelőket szerezvén, azon nagy lovásárt akar berendezni. Az eddig példátlan nagy eladás úgy történik, hogy a társaságnak Elpasóban levő ügynöke a lovakat fél év alatt veszi át.

* A nők Eldorádója. Jova államban 955 földbirtokosnó van, 18 szarvasmarhatenyésztő, 5 koreszmáros, 90 kertész. Van továbbá ebben az államban a nők között 13 megyei felügyelő, 37 középiskolai igazgató, 125 orvos, 49 gyógyszerész, 5 ügyvéd, 10 lelkes, 3 fogorvos, 110 diplomás betegápoló s egy mérnök.

A HAJVISELET A MULT SZÁZADBAN.

Egy fejezet a divat történetéből.

A 18-dik század kezdetén XIV. Lajos francia király hatalma tetőpontján állott. Hatalma talán legnagyobb volt a nyugati kereszténység történetében és sajátos, hogy a női fejdísz is ekkor öltött oly óriási méreteket, minőkre sem azelőtt, sem azután nem volt példa. Midőn a blenheimi és ramilliesi csaták (1704—1706) megtörték a francia sas hatalmát, a francia divat is veszteni kezdte befolyását, s a frizurák több mint két lábbal kisebbedtek. Oly magasak voltak azelőtt, hogy a nők általa sokkal magasabbnak látszóttak a férfiaknál s ezek valódi törpéknek tunktek föl mellettök, míg a beállott fordulat hét láb magas nőket is egyszerre öt lábnyira süllyesztett.

Versailles XIV. Lajos uralkodása utolsó éveiben olyan komor volt mint egy temető. Fátvolyozott alakok, merő feketében, jártak fel s alá komoly ünnepélyességgel. A király nem szerette ezt, de az előkelő hölgyek póriának találták volna fejdíszöket megkisebbiteni. A mit azonban a «roi soleil» ki nem vihetett, oly szeszélyes a di-

1777-iki hajviselet. — Chodowiecky vázlata.

1790-iki hajviselet. — Gainsborough festménye után.

Mária Antoinette, 1783-ból.

vat, hogy egy szempillantás alatt sikerült egy ismeretlen angol hölgynek, ki alacsony hajviselettel merészelt magát Versaillesban mutatni. Az öreg király keserűen panaszkodott, hogy «ime senki sem volt oly figyelmes, hogy megszivelje, a mit a magas fejdíszről mondtam, s most előtűnik ez az álnok angol lány, s a hercegnők mind egyik végletből a másikba esnek.»

Következő évben meghalt XIV. Lajos, de a divat, a mi a fejdísz viseletét illette, fenmaradt tovább tizenöt évig. Egy időre aztán egész forradalom állt be a francia fejdíszviselet történetében, de 1730-ban már újra oly nagy arányokat öltött ez, hogy a hölgyek kénytelenek voltak térdeni kocsijaikban.

A változás XIV. Lajos kora komoly pompájáról az ellenkező lapos és alacsony fejdíszviseletre erőszakosabb volt, mint akármely politikai változás. Ehhez járult a rövidre vágott haj, mely firtokban körítette az arczot, míg ez maga hajporral ugy meg volt rakva, hogy fehér gyapjuhoz hasonlóan nézett ki. Valóban a francia udvar, miután a kacérság minden eszközevel próbált tenni, szinte ösztönszerűleg érezte, hogy aggkora eljött s ez készítette arra, hogy a természet halálának jellemző színét, az emberi kor végszakának fehér haját öltse magára. Az első történeti arczkép, mely hajporviseletet mutat 1704-ből ered. És nemcsak az öregek, de az ifjak is hódoltak ennek a divatnak. Ötven évig tartotta fenn magát

«Veteményes kert». — Garrikh parodiája az 1777-iki angol hajviseletről.

a hajpor s még azon is tul, de már 1789 után anachronizmus lett.

Ez időben különben a divat változásai oly számok voltak, hogy alig lehet azokat mind felsorolni. A csipkék, rojtok, tollak, szalagok, stb. különféle alkalmazásai a fejdíszeken nem minden izlés nélkül valók voltak. A csipkedísz melle néha oldalt leeresztett fürtök, máskor egész egyenesre feltűzött haj járultak, de csaknem mindig hajporozva, elől és hátul egyaránt. Végre egész szalagbokrok oldalra helyezve, vagy csinált virágok is nem ritkán egészítették ki a díszet. Watteau «L'Enseigne» című festményében különböző formáit mutatja be alakjain csipke-fejdíszeknek, valamint Hogarth és Reynolds Joshua is a későbbi évekből.

Tényleg nagyon egyszerűvé vált a fejdísz a XVIII-ik század második negyedében, sőt a rákövetkező évtizedben alig állott egyébből, mint egy keskeny csipke-pántlikából, egy-egy agraife-val vagy művirág-csokorral, s a haj majd egészen laposan.

Nem csoda ha e túlzásig vitt egyszerűséget is nemsokára tarthatatlannak találta a divat, s már

1756-ban divatos angol hölgyek fejdíszeként kis arany czerna-kocsikat látunk, hat szürke által vonva, üvegből kocsissal, postalegénynyel, s benne ülő urral. XV. Lajos uralkodása utolsó éveiben egész sorozatát hozták létre a rutabnál rutabb fejdíszeteknek. 1768-ban például a hölgyek feje nagyon hasonlóná vált alakban és terjedelemben egy gánátos-süveghez, úgy ki volt töltve gyapottal. Néhány fenmaradt elnevezés is eléggé mutatja ezeknek jellegét, így az «la fregatte», a vitorlás hajóhoz való hasonlóságiért; az «la Montgolfier», a Párisban feltűnt első léghajókra való vonatkozással. Igaz, hogy a szép hajnak olyan ára is volt akkor, hogy olvastunk egy előkelő hölgyről, ki haját eladta azért, hogy férje ebédt adhasson egy nagy embernek.

XV. Lajos halála után azt lehetett hinni, hogy az egyszerűség visszaköveteli természetes jogát a fejdísz tekintetében, de a divat szeszélye hamar korainak minősítette ezt a reményt is. Mária Antoinettere is elragadt az őrjöngés láza s divatárúsnője, Bertin kisasszony és fodrásza, Leonard, vetelkedve szerettek érvényt legképtelenebb eszméiknek. Jellemző, hogy mikor egyszer a királyné arczképét küldte volt meg anyjának, Mária Teréziának, ezt azzal a megjegyzéssel küldték vissza, hogy valami tévedésnek kell lenni a dologban, mert ez egy színész nő arczképe, nem pedig Franciaország királynője. Hanem Mária Antoinettenek úgy is az volt felfogása hivatás-

ról, hogy: «Színpadon vagyok, — mondá, — vagy megtapsolnak, vagy kifütyülnek.» S nemcsak anyja, bátyja, II. József császár sem fojtatta vissza megbotránkosását, midőn Párisba jöve visszapillantotta őt. Látna egyszer, a mint vastagon volt arezán a pirosító, egy, a szobában jelen levő hölgyre mutatva, kinek arca lángolt a festéktől, mondá: «Még egy keveset a szemek alá, hadd legyen furiához hasonló, mint ez a hölgy itt.»

Nem volt alkalom, melyet a szerencsétlen végű francia királyné fel ne használt volna, hogy divatszeszélyeit kielegítse. Egy nap Lauzun herceget egyenruhában látta, kalapját pompás fehér köcsaggal éktve. A hercegnek értésére jutván, hogy a királynének tetszett a toll, felajánlotta neki. Mária Antoinette elfogadta és viselte, de az ajándékozó arra magyarázván ezt, hogy hódítást tett, oly henezegő lett, hogy a királynének ki kellett jelentenie, hogy: «ez az ember ne lépje át többé küszöbömét.»

1775-ben erte el tetőpontját a toll-viselet. A devonshire-i hercegnő több mint négy láb magas strucz tollat viselt s utána, mint hangadó után, mindenki magas tollidzért rajongott. Nem-sokára a hölgyek magas fejdíszük miatt nem voltak képesek a szobába belépni. Sarolta angol királyné megpróbálta a tollidzért az angol udvartól származni, de nem sikerült egész addig, míg egy színeszőnő ki nem parodizálta a szörnyszerű viseletet, óriási frizurával jelenven meg a színpadon. A király és királyné jól mulattak a karikaturán s még tetézte a tréffát, hogy a mint a színeszőnő a színpadról lelépett, az egész toll- és haj-apparátus egyszerre eltűnt, mintegy varázstűrére, a közönség frizuráiról.

Ugyanez évről Campan asszony emlékiratai említik, hogy Mária Antoinette egy nap egy pávatollat talált öltözőasztalán. Természetesen fejére próbálta; tetszett neki, s másodszor is feltette néhány strucz tollal vegyítve. Ekkor lépett be a király s kijelentette, hogy sohasem látott oly szépen díszített főt.

1778-ban jött divatba Párisban egy új viselet, az úgynevezett *hérisson*. Ebben a haj igen magas búbba lön felsülve, véget gondorítve és szalaggal leszorítva. Virágok, csipkék, gyöngyök, szalagok, bojtok és tollak díszítették a frizurát, mely abban az alakban legalább két láb magas volt, úgy, hogy az arez egészen eltűnt alatta. A hajviseletek elnevezései ez időben nevétségesebbek voltak, mint valaha. Különböző nevei: Pilangó, Kutyaful, Fuladt csirke, Indiai gesztenyefa, Kefe, Kerekasztal, Fiókos szekrény, Cabriolet, Veszett kutya stb. néven voltak ismeretesek. De még e keptelenségeket is árnyékba szorította egy óriási magasságú hajdizs, mely meredek hegyeket, virágos mezőket, ezüst patakokat, csörgedező forrásokat, angol parkokat és műkerteket ábrázolt. 1777-ből egy egykoru naplóban az angol divatokról is jellemzőket olvasunk: «Voltak, kik fejükön egész cserjékbort, pázsitkoczkát, tulipángyakat, bazsarózásokat, zöldeges és veteményes kertet viseltek.»

Legtöbb ellenszenvet keltettek az ilyen boldonságok a színházakban. Franciaországban annyira elfogták a látást a hátul ülők elől, hogy utójára nem eresztették be többé a színházakba. Angliában pedig Garriek izott gyúnt e divatból, a midőn egy átöltözött nő szerepében csupa veteményekből álló hajdizsben lépett színpadra, mindkét oldalon roppant sárgaréppákkal, a mint képünkön látható.

Mint Londonban és Párisban, hasonló tulajdonságok a színházakban. Franciaországban is. A II. Frigyes korabeli Poroszország női divatjáról becses vázlatokat hagyott hátra az utókorra Chodowiecki, néha oly ábrázolásokban, melyek szinte gyanut keltenek, hogy a művész önjá is tuloz. Egyikében ezeknek, 1777-ik évből a hajdizs körvonalai majdnem szívalakot mutatnak, mindkét oldalon leomló nagy tekercsekkel, tetején a hajnak két oldalt lecsüngő végű széles szalaggal, e felett egy pár ferden helyezett csipke-levellel, s egyiknek oldalán virágcsokorral. A kalapnak sisakácsoszat módjára, a homlokon laposan való viselése is egyaránt divat volt Angliában s Német- és Franciaországban is, utóbbi helyen különös nevekkel, mint «à l'Artiste», «à la Carmélite», «au Lever de la Reine», «à la Novice de Cythère», «à la Prêtresse de Venus.»

Midőn 1780-ban Párisban a királyné egy betegség következtében elvesztette haját, egyszerre a párisi hölgyek is levágták fűrtjeiket s új divat jött létre «à l'Enfant» néven. De ha a hajviselet csökkent is ezáltal magasságban, csakhamar annál nagyobb méretekkel öltött szélességben. Az 1786-diki párisi divat valóságos oroszslánsörény volt, szabályosan gondorított fűrtökkel. Ily fűrtökhöz aztán természetesen óriási főkötők kellettek, melyeket ha kissé felfújta a szél, oly kinevezést kölcsönöztek viselőiknek, mintha jókora csebrekkel fejkön jártak volna. Ekkor tájban a kalapok is minden képzéletet felülmutulnak excentricitásaikkal, olykor egész fazékformájok van, csakhogy a dúsán feleziczomázva csipkével, szalagokkal, virágcsokrokkal. Karimáik többnyire irtóztató terjedelműek, majdnem egy napernyőt pótolnak. Ilyen állapotokat eredményezett a divat terén is Rousseau doktrínája az egyszerűségről és természetességről. Csakhogy a Lajosok és Györgyök udvari félreértették az egyszerűséget és rutinságra magyarázták, ép úgy mint a hanyagságot természetességre s a szabadságot anarkikus fejtelenségre a divat eszközeiben. De e tévelygések tanulmányozása azért érdekes, mert a külső a belsőt mindig fedezi s a ki egy kornak viseletét ismeri, az történetét is majdnem megtanulta.

OROSZ HADJÁRAT ERDÉLYBEN (1848/9).

Murewjeff Gaviselovits Alexej tanár orosz munkájából.

Régen múlt, szomorú idők emlékei. A seb hegett, de azért most is sajog, ha arra gondolunk, hogy más viszonyok, azonban nem kevésbé szomorú körülmények közt, még egyszer reánk nehezülhet isten keze.

Az orosz nemzet értelmes s jobb lelkű része határozottan ellenzi a már évek óta készülöben levő háborút, sőt a tömeg maga is ösztönszerűleg fél tőle, de most már annyira mentek az ó-orosz katonai pánszláv párt tulkapásai, hogy talán maga a jó lelkű, de kedélybeteg császár sem képes hosszú időre a mindinkább közelgő veszély kitörését meggátolni.

Az orosz napi sajtó kivétel nélkül fanatizálja a hadsereget, de minthogy sem az 1854-iki kudarcok, sem az utolsó török háború, sem pedig Kaufmann tábornok expedíciója a turkománok ellen, valami különös fényt az orosz fegyverekre nem igen vetnek, felmelegítik a multak emlékeit.

Elmondják nagy gararral, miként tették tönkre 1849-ben a magyarokat Erdélyben, hol Bem, Kiss, Gaál, «Petőfi» s más *híreves* magyar «vezérek» az osztrákokat csufosan elverték ugyan, de az orosz vitézségnek ellentállani képesek nem voltak.

Murawjeff Gaviselovits Alexej — a hírhedt varsói kormányzó valami névrokona — különben nyugalmazott katonai akadémiai tanár, 1849-ben Grotenhjelm tábornok hadtesténél részt vett az erdélyi expedícióban, és nem csekély katonai értelemmel, de annál kevesebb történelmi hűséggel írt vázlataiban, melyek egy kötetben most jelentek meg, oda irányozza az orosz katonák figyelmét, hol «apáik» az orosz zászlók számára *halhatatlan dicsőséget* arattak. Paskievics hadsegédének, Osten-Korff bárónak e lapok hasábjain ismertett műve után nem lesz érdektelen ezen szintén a 1848—9-iki magyar hadjáratra vonatkozó új orosz munka érdekesebb részeit szintén bemutatni.

A végeredmény sikere annak idején az oroszok mellett tanuskodott, de azért jól tudjuk, hogy honvédekünk véres küzdelmek után, csakis a sokszoros túlerő által győztek le. Ehhez nem kell kommentár.

Esztünk ágában sincsen Murawjeff tanár urat fellengző ábrándozásaiban zavarni, de mindenestre nagyon érdekes tüneménynek tekinthető, hogy az orosz sajtó, 38 év múlva, akkori szövetséges társai rovására, holmi Lüders, Grotenhjelm, Hasfort és Engelhardt-féle emberek glorifikációjára vállalkozik.

«Az osztrák fővezér — mondja Murawjeff tanár bevezető czikkében — a helyett, hogy az erdélyi részekből végképen kivonulva, az orosz segédhadak megérkezését bevárta volna, kisebb-nagyobb harcokban mindig a rövidebbet húzta, mivel csapatai többnyire minden lelkesedés nél-

•Kutyafül.

— Angol forradalomkori hajdizsek.

kül verekedtek, s a lázadó magyarok erejét kicsínylették.

«Helyes intézkedések mellett s erőiesen felépve, az erdélyi lázadást három hét alatt tökéletesen el lehetett volna nyomni. Így azonban a magyar zászlóaljok egymásután a földből látszókat kibujni, s mire Bécsben a veszély nagyságát felismerték, egy kész hadsereg állott a harcztérén.»

Murawjeff elősorolja aztán a fegyveres intervenció geneziséit, az erre vonatkozó hosszadalmas tárgyalások lassú lefolyását, s élénk színekkel ecseteli az oláh fejedelem ravasz fondorkodásait, ki sehogy sem akarta megérteni, hogy az orosz csapatok egy része oláh területen állítások fel.

Mindezeket részint egykoru, részint pedig újabb történelmi írók feljegyzései nyomán ismerve, leginkább arra akarunk egyelőre reflektálni, a mit Murawjeff az *oláhok és szászok* magatartásáról felemlít.

«Lüders tábornok — írja a tudós tanár — azonnal felismerte a magyarság nehéz helyzetét az oláhok lakta vidékeken, és maga részéről mit sem mulasztott el, hogy e félig vad, de harcias szelleműnek látszó népfaj rokonszenvét megnyerje. E czélra az oláhok kiválóbb férfait főhadiszállásán tüntetőleg fogadta, pénzzel és fegyverekkel bőven ellátta, «hogy magukat a lázadó székelyek ellen megvédhessék». De nemcsak arra azt kellett tapasztalnia, hogy az oláhok legfeljebb elhagyott helységekre kirablásra vagy felgyújtásra használható, nyílt harcban azonban nemcsak megbízhatatlanok, hanem árulásra is hajlandók, miről utóbb Engelhardt tábornok tulajdon kárára bővebb tudomást is szerzett magának. Az oláh pópák és iskolamesterek szívesen elrakták az orosz imperiálist, de őrös szavaknál egyéb viszonzatszolgálatokra hajlandók nem voltak. Középosztályú férfiak többnyire harmadik kéz által vettek részt a magyarok elleni mozgalomban, attól tartván, hogy ma-holnap, az ügyek fordultával, am azok bosszújának lennének ki-téve, s így kevés kivétellel a nagy garrral hirdett és ígért oláh támogatás, melyre számítanunk kellett volna, füstben ment. Hol az oláhok a császári (orosz) csapatok nyomán raboltak, gyújtogattak és védtelen asszonyokat karóba húztak, ott utóbb a magyarok ellentállása s védelme oly erős volt, hogy veszteségeink óriási mérvet öltöttek.

Mindezek folytán Lüders altábornagy a legszigorubb büntetések terhe alatt megtiltotta az oláh bizalmi férfiaknak, hogy embereiket többé kez által vettek részt a magyarok elleni mozgalomban, attól tartván, hogy ma-holnap, az ügyek fordultával, am azok bosszújának lennének ki-téve, s így kevés kivétellel a nagy garrral hirdett és ígért oláh támogatás, melyre számítanunk kellett volna, füstben ment. Hol az oláhok a császári (orosz) csapatok nyomán raboltak, gyújtogattak és védtelen asszonyokat karóba húztak, ott utóbb a magyarok ellentállása s védelme oly erős volt, hogy veszteségeink óriási mérvet öltöttek.

«Mindezek folytán Lüders altábornagy a legszigorubb büntetések terhe alatt megtiltotta az oláh bizalmi férfiaknak, hogy embereiket többé kez által vettek részt a magyarok elleni mozgalomban, attól tartván, hogy ma-holnap, az ügyek fordultával, am azok bosszújának lennének ki-téve, s így kevés kivétellel a nagy garrral hirdett és ígért oláh támogatás, melyre számítanunk kellett volna, füstben ment. Hol az oláhok a császári (orosz) csapatok nyomán raboltak, gyújtogattak és védtelen asszonyokat karóba húztak, ott utóbb a magyarok ellentállása s védelme oly erős volt, hogy veszteségeink óriási mérvet öltöttek.

«Sokkal nagyobb hasznát vettük az erdélyi szászoknak, kik jó tanácsosai, megbízható tudósítással, s a hol lehetett, élelmi szereket szállításával csapataink működését hathatósan gyomolították. Minden egyes szász paraszt a hozzá intézett kérdésekre értelmesen tudott válaszolni, s nem fordult elő eset, hogy ellenük e részben panaszt lehetett volna emelni. A szászokra minden körülmények közt bátran számíthatunk, mert

a magyarokat sokkal jobban gyűlik, mint az oláhok. Ez okból a varsói herceg, kinek e körülményekről biztos tudomása volt, leginkább német eredetű tábornokokra bízta a császári csapatok vezényletét az erdélyi hadjárat alatt, mi nem csekély mérvben emelte a szászok lelkesedését a jó ügy iránt.

«A 46-ik lievländi gyalogezred, melynek legénysége leginkább német eredetű protestánsokból jönnözöttatik, egészen el volt ragadtatva hitsorsosai szívélyes vendégszeretete által. Nagyon kár, hogy ez erőteljes néptörzs azóta sajátos eredetiségét nagy részben elvesztette, s most feltétlenül a pangermanizmus elvének hódol.

«A mi az erdélyi magyarokat és székelyeket illeti, el kell ismernem, hogy ezek mindannyian harczra termelt bátor katonák, kik évszázadok óta a kereszténység védfalát kepezték a félhold támadásai ellen.

«Ausztria Erdély művelődésére a legújabb időkig nagyon kevés gondot fordított ugyan, de azért a nép megmaradt a maga nagyszerű eredetiségében. Nezetem szerint sokban hasonlítanak a Moszkva-vidéki ó-oroszokhoz.

«Proklamációjunkat, melyben arra lett intve a lakosság, hogy az orosz csapatokat mint szabadditőket fogadva, a lázadókkal többé ne tartson, mindenütt gyanus szemekkel fogadták. Hiába mondogattuk, hogy minden körülmények közt törvényes fejedelmünknek hódoljanak, kinek atyai szívet annyira megkeserítették. A meghódolás helyett minden erejüket megfeszítették, hogy bennünket is úgy elláthassanak, mint az osztrákokat, és ha Magyarországon részükre jobb szerencsével folyik a háború, Erdélyben még nagyon sokáig tarthatott volna a küzdelem.

«Lüders altábornagy elejétől kezdve azon volt, hogy előbb Erdélyben nyomassék el a lázadás, de intőszava figyelemre nem méltattatván, a szövetséges hadak csak bizonyítványokkal érthették el azt, mi különben könnyű szerrel lett volna keresztülvihető, ha az erdélyi fővezér tanácsát Szt.-Pétervárotról és Bécsben elfogadják. Meglehet, sőt nagyon valószínű, hogy e tekintetben Konstantin nagyherceg szava döntött, ki a Magyarországon már megkezdett működések felbuzgalmát nem akarta.

«Erdélyben az orosz tábornokok kar német elemei működtek, s ama szerencsétlen meghasonlás folytán, mely mai napig is seregünk legjobb erejét megbénítja, az ó-orosz párt utjongva fogadta Lüders tábornok balsikereinek híreit.

«Bem József, a lázadók fővezére, régóta ismerte már seregünk hibáit és gyenge oldalait, tudta, hogy ezek a lengyel forradalom óta bizonyos tekintetben még növekedtek. De különösen ismerte tüzetesen Európásteret nevétségessé vált garrolását. — Ezen okból, a hol csak tettehe, ágyuit egy helyen felállítván, tüzsergőnköt tette tönkre és sok idő kellett hozzá, míg a császári seregek túlereje őt ezen előnyétől megfoszthatta.

«Vajon kit érjen a felelősség mindezekért a hibákért, melyek az orosz nép drága véérébe kerülnek? kit vonjanak kérdőre, ha az előttünk álló óriási harcban legjobbjaink elhullva, még a dicsőség buzta haszna is el fog maradni? Pedig a nélkül, hogy látnoki tehetséggel bírnék, attól tartok, attól félek, hogy a nagy áldozat árát mi fogjuk megadni. Engedje az oroszok védszentje, hogy sejtésem hibás legyen.

«En azonban nem azért sorolom elő a dicső erdélyi hadjárat kiválóbb mozzanatait, hogy annak csupán árnyoldalát megmutassam, hiszen a háború szerénysége változandó, gyakran egy rosszul felhasznált óra hetek s hónapok szenvedéseit vonja maga után, ezélen leginkább az, hogy apáink vitézsége hasonló tettekre buzdítsan bennünket, hogy Oroszország érdeke s becsülete a harcztérre szolgáltasson.

«Ne becsüljük túl erőnköt. — Ab hoste doceri — az ellenségtől tanulni — legyen jellemzőnk. Szuwaroff mindig azt kutatta, hol és mikor vertek meg bennünket, hiszen a győzelmek históriáját mindenki könyv nélkül tudja.

«Ne vessük meg az ellenséget azért, mert számra tán többen lehetnénk, hiszen épen az erdélyi hadjárat története mutatja, hogy a szám maga nem határoz.

«Ha az ott vívott harcok leírását önteltség nélkül figyelemmel végig olvastuk, nyugodt elmével várhatjuk be a jövő idők eseményeit.»

TŰZ A FRANKLINBAN.

A «Vasárnapi Ujság», s vele együtt még egy sereg hetilap hű olvasói a husvét ünnepek alatt közel fenyegette a veszély, hogy lapjaikat nem a rendes időben kapják kézhez. Ez uttal nem az úgynevezett hiányos póstajárlásnak lett volna ez a körülmény betudandó, hanem, — hogy a divatos journalistai műnyelven fejezzük ki magunkat — «saját külön tűzveszünk»-nek, melynek kiadóhivatalunk, a Franklin-Társulat palotája tetőzete épen husvét szombatján esett áldozatul.

Ki ne ismerne a fővárosban megfordult vidékiek közül ezt a tisztet, kekes-szürkére festett saroképületet, mely még Heckenast építtetett a hatvanas években, három emeletes frontjával, mely az egyetem-utcaira nézve, ha látva valamit a szemközti Erzsébet-szállodától, s újabban hozzáépített 2 emeletes toldalékával a Károlyi-utca felől egyetem-utcai nyílt kapuja felett a régibb hazai írók mellészobáival s legfeljebb az allegorai csoportozatu áttitvel, mely Pannónia kuszorút tartó alakját tűnteti fel. Nos hát, nem túlozunk, ha a szokott frázissal élve azt mondjuk, hogy «e pillanatban egész Budapest szemé a Franklin Pannónia-szobrán csüng». Nem mintha valami rendkívüli világeseemény központja volna, hanem egyszerűen azért, mert senki sem vágyik arra a szerencsére, hogy a magaslattól esetleg leszálló Pannónia asszonyág által megköszoruszva lépje át a halhatatlanság küszöbét és siet gyors léptekkel haladni át a veszedelmesnek nyilvánított helyen. Szerencsére erről ma már nincs szó. A szobortetőzet, a tények szokott makacsosságával, túlélté azt a lesújtó szakértői véleményt, hogy huszonnégy óráig sem marad helyén, s e pillanatban a hátából kiálló vasrudnál fogva erős láncz rögzíti az alatta elhelyezett csigához. Pannónia lánczokba verve!

A több ijedelmet mint kárt okozott katasztrófa épen del idején következett be. A nyomdai élet ilyenkor kissé esendesebb a szokottnál. A «Vasárnapi Ujság» példányai szépen kiterítve, a friss nyomdafesték szagától illatosan várják a hajtogatást; fenn az emeleten a szedők javában «osztanak», s mivel a Franklin soha sem pihen, a «Vasárnapi» utolsó gépvezetőjeval egyszerre érnek le a szerkesztési műhelyből a «Politikai Újdonságok» első kéziratai. Pihennek a gépek; teljathalmu igazgatójuk, Prottsók főgépmeister, a bevezézt munka elégedettségével jár-lel közöttük, izmos karu gépszolgák nem várják feltékenyen zsákmányukat, az elkészített kolumnákat, melyeken a szerkesztői argus-szem még az utolsó perczben is mindig talál meg egy-egy helyére rángatni való betűt. Minden esendés; a főváros délelő utcaján a nagybőjti tömjén a husvétí vajas sütemények kiszámíthatatlan mennyiségének vegyül el illatával, midőn az első füstszalag kigomolyodik a tetőn. Egy pillanat alatt tűzes sziporkák röpködtek a légben, a füst vastag gomolyokban tödült ki az égő gerendázat közül, széles lángnyelvek nyaldosták a cserépfedelet, s a fővárosban gyorsan terjedt el a hír, hogy: a Franklin ég.

Szemban az épülettel egy épülő ház állványai torlasztólták el részben az utat, s a mint a láng mindjobban harapózott s tüzes szikrái átsapdostak a szomszéd tűzfalakra, közel volt a veszély, hogy e gerenda-alkotmányok is tüzet fognak. A nagybőjti templomozás által is növelt néptömeg csakhamar tömött falként gyűrűzött az égő tető körül. Egymásután robotgatók elé a tűzoltó-kocsik, s jöttek mozgásba a szivattyúk, mert a vizet szerencsére bőven szolgáltatotta a nyomdahelyiség vívezetéke. A kevés jelenlevő, mely a déli órák daczára még a nyomdában található volt, a száznépületek cseréjét át-törte, s onnan igekeztetve lokalizálni a tüzet, mely állítólag a kemény szikragőgőjén át a padlásba hatolt szikrából keletkezett.

Megjelentek az önkéntes mentő társulat tagjai is, ezuttal első alkalommal, karjaikra tűzött szalagelvénynyel, s a veszélyben forgó épülethez vezető utat egy század katonaság s néhány lovasrendőzárta el. Benn ezalatt a nyomda személyzete az utcára néző helyiségekből az udvarra vonult s felfüggesztette a munkát. A Franklin-épület oldalán vonuló Károlyi-utca teljesen kihalt, részint mivel a tövig égett gerendázat már nem tarthatva a párkányzatot, ez lezuhanással fenyegedett, részint pedig mivel a szűk tér miatt ez oldalról az oltás sem volt megkísérlelhető. Fojtó füst szaga terjedgett, recsegett, ropogtak az égő gerendák s a közeli paloták megnyílt abla-

kaiból kikandikáló nézők arcán a rémület és izgalom kifejezése ült.

«Vigyázz!» hangzik most minden oldalról s ugyanakkor a széles pár kányzat szögletdarabja az átégett gerendázattól dörgő robajjal szakad alá. Egy-két ember épen abban a pillanatban ugrik odább s a törmeléknek elfedik a járda innesső részét jó darabon. Megindul megint a szivattyúk egyhangú zakatolása, reporterek szaladgálnak ide-oda, kezökben papírszelettel s a szerelő tűzoltók tisztelgve tesznek jelentést. Most hamar kordont állítanak a veszélyeztetett pontokon s mindenki tekintete feszült várakozással fordul a főhomlokzat kolosszális kötömege felé, lesve, hogy melyik perczben zuhan alá. A járda tuloldala s a Franklin-épület kapuja közt megszűnik minden közlekedés a fenyegető boltzat alatt. Egy-egy vállalkozóbb egyéniség fohász-kodva ered neki, gyors léptekkel méri át az alig öt ölnyi széles utcát, le nem véve szemét pillanatra sem a fenyegető párkányzatról, hogy meggyőződjék, helyen van-e még s csak mikor már a kapun belől biztos menedék alá ért, akkor esik le a kö — szerencsére nem a homlokzatról, hanem csak a szivéről.

De nem hiányzanak komikusabb epizódok sem. A rendőrség és katonaság által vont kordonon néhány nyomdász rekedt kívül, ezeknek minden áron be kell jutniuk, de hogyan? Tárgyalások indulnak meg a nyomda-igazgatóság és a rendőrközegek közt. Hiszen a tűz már jó részt el van oltva, igen ám, de ki venné magára a felelősséget, hogy a tetőzet leváló díszei nem sujtanak-e senkit agyon? Egy bluzos legénynek is épen utját állja a kéréllhetlen: Nem szabad! «De nekem okvetlenül be kell mennem, ott benn van a szivarszopókám!» S mivel egy-két igazgató-tanácsosnak mégis sikerül áttörni a kordonon, a bámeszködő közönség sorai közt egyszerre esodálatos módon megszaporodnak a Franklin-igazgató-tanácsosai, a kik a veszélyes szöglet óvatossá kikerülésével sompolyognak beljebb, utánok néhány nő is. «Hát ezek is igazgató-tanácsosok?» dörmög magában Andráis ur vastag bajsz alatt. No nem épen, de az bizonyos, hogy nem kevesebb jogcímekkel vannak itt, mert ők a «Vasárnapi Ujság» fúrge újja expedíció leányai, kiknek amazoni elszántsága nélkül a lap nem kerülhetett volna rendes időben olvasói kezei közé, a mi nem csekélység oly intézmél, hol minden órai önkénytelen munkaszünet 60 forintot jelent. Néhány bámeszködő uracska bátortalan kiszorultatott volna mellettük, daczára annak, hogy oly választékos elegáncziában jelentek meg, a mint . . . nos, a mint illik — *háztüzizésnél*.

Fájdalom, a pernyével vegyes piszkos víz nem respektálja ruháinkat. Facsaró vízreze önti a szivattyúk csövéből kipermetező sugár, s mellé azon nedvesen behintí koromszilánkkal és vakolatporral. Benn az udvaron rakásra dobálják a padlásról alá a még megmenthető régi nyomtatványokat; nagy halálfejl-pillangókként lebegnek sűrűn a levegőben az elvált lapok, feketére égett széleikkel, mocskosan a szenes víztől. Sárba tiport papírromsokon egy-egy mondatföredék, kezdet és vég nélkül, sajátosságban ragadja meg a figyelmet; hivatalos nyomtatványok, meghívók, néhány kitépelt lap költemény, köztük Jókai Magyarok történetének kéziratai, országgyűlési jegyzőkönyvek, régi törvények, tudományos értekezések és tőlt káté, össze-vissza keveredve hevernek egyetlen megfeketedett halomban. Valaki szatirikusan jegyzi meg a hátunk mögött: «Nem emlékszem, hogy valaha Magyarországon könyvből ilyen rövid idő alatt ennyi példány fogyott volna el.» A mi nem egészen igaz, mert értékebb könyv, az ugyan szerencsére nem volt az odáégett papírok közt, de a kár azért mégis megvan, mert a Franklin-Társulat elhasznált papírait is doboz-készítőknél szokta rendszeresen eladni.

Lemegyünk újra az utcára. Hogyan? A kordon mindig áll még? Nos igen, mert hisz a Pannónia-alak is áll még az épület esztésán, bár sötétben lobogó lángok nyaldossák körül hat óles talapatát, s a végső erőfeszítésben haldokló elem apró sziporkákat küld felébe. A háromlábú póznák segítségével egész táborhelylyé kerített kis tért a járdának az Erzsébet-szálloda felőli részén elhagyták már az esti lapok reporterei. Kimenni lehetne, de hát újra bejönni? — ez a bökkenő. Inkább maradunk még, de csak az alatt a föltétel alatt, hogy a külvilággal való minden érintkezésről egyelőre lemondunk. A szűk utca miatt a Károlyi-palotától a barátok teregi minden valóságos ostromzár alatt van. Az Erzsébet-kávéház-

nak le kell mondania rendes délutáni látogatóiról, úresen kong a terem, szöke kaszínójé utasokva ásit s hár esti hat óra van már — esti lap sehol. A lapkihordó anyóka ott pöröl a feltűzött szuronyú Rodich-bakával: »De édes lellem, hát aztán mit olvassanak az urak?« Nem használ se kérés, se pörölés. Szerencsére valaki meghozza a köző érdekében azt az áldozatot a kordonon belül állók közül, hogy kabátja alattátesempészi a kinnrekedt példányokat. A szálloda érkező és távozó utasait a kocsi csak a barátok teréig szállíthatja, onnan legfeljebb fedezet mellett, gyalog teheti meg az utat, kezében máhíval a szállodáig.

Csak lassanként kezd tisztulni a helyzet, bár a tetődsz még mindig főfigyelem tárgya. Mindenki azt találgatja, vitatja: ledől-e, nem-e? Sőt már-már egész legendák is kezdenek szárnyra kapni a közönség alsóbb rétegei közt s ki himné, hogy a pletyka nem kiméli Pannonia asszonyosság női hűségét sem, s akadtak, a kik rífogták, hogy a tüztől meghajolt koszos jobb karja is kifecamodott? Természetesen ez csak káprázat volt, s azóta a derék szobornak sikerült még a legagóbbakat is megnyugtani jó szándékairól. De azért egész éjen át ott stráztaltatta a bizalmatlan előjáróság s másnap és az egész ünnep alatt is a tavaszi derült időben sétáló közönség folyvást kíváncsi bámszokással méregette.

Ime egy kis igazalma a husvéti ünnepeknek, a minek hogy folytatása is legyen, a Franklin gyűjtő példájának követője is akadt következő nap az újpesti ruggyanta-gyárban. A dologban az a legérdekesebb, hogy a tüzvést követő napon esetleg a Franklin részvényei egyszerre 2 firtal felcsöktek. Kezdték is már találgatni a borspekulánások, hogy vajjon mennyire szöktek volna fel, ha földig égett volna?

Hanem azért nem kívánjuk, hogy többé az az állandó petit-sor ott a »Vasárnapi Ujság« legvégen, ilyen körülmények között kerüljön be a lapba — *cimnné.*

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Arany János hátrahagyott iratai és levelezéséből egyszerre két füzet hagyta el a sajtót; a második, mely a költeményeket, jelesen az »Őszikék« ciklusát folytatja, a 76. oldalig: s a harmadik, mely a levelezéseket kezdi meg, tehát másik kötetet kezd, mert a hortikón olvasható jegyzék szerint »technikai okoknál fogva a versek és a levelezés vegyesen jelennek meg.« A második füzetben a költőnek 1877 második felében, júliustól decemberig, nagyobb részt a Margitszigeten nyári tartózkodása alatt írt költeményei vannak, méla, bánaos, komor hangulatúak, de a rajtok átéssillán humor színei s erős alanyi érzés melegíti. Pl. a *Tamburás öregben* egészen magát írja le, oly remekül, annyi humorral s annyi érzéssel, hogy e költemény akár mint genre, akár mint lyra, a legszebbek közé tartozik a költő alkotásai között, míg a *Honnan és hová* a kételkedő s mélyen kutató bölcseszet erőteljes nyilatkozata, az *Együtt nőtünk* ismét egy benső hang, magáról s kedves kis unokájáról, a ki már ma szintén ott porladó öregajja kebelén. A *Mária, bined meg rannak bocsátva*, nyugodt keresztén y ítélet, igazi lélektannal, tizenhat sor, de sok kötet predikációval felér. *Plerma* hazafias lendület, harci hang, mely gyöngylét magát s még egyszer a régi barát és dalnoktárs után sóhajt, — »kit vágyunk holtnak is keres«, hadd énekelné meg Ő e napot, e hósi diadalt! . . . S mily gazdag változta a hangulatoknak még most is a Vándororop, Öreg pinczer, Hírlap-árló, Almanach 1878-ra . . . mind saját életéből vett vonásokkal elevenre festett genre-képek; végre a *Képmutató* (énekes história) — ismét egy bámulatosan megalkotott balada, alakjában s szerkezetében elütő mindentől, a mit Arany János, vagy más e nemben alkotott.

A harmadik füzet, melyben a levelezéseket Arany László nagyrészt bevezetése nyitja meg, Arany belvilágába, — a költészet varázsfátyolából kibontakozva enged pillantanunk; de azért nem pongyolában — a költőben olyan nagy a komolyság, s az ő és tisztességérzet, hogy még (nyilvánosságra sem szánt) leveleiben sem feledkezik meg magáról egy perczre sem. A bevezetés Arany viszonyait festi barátaival, a legérgebb ezek közül a ma is élő Szilágyi István, első buzditója az irodalomra, a kivel folytatott levelezése nyitja meg a kötetet: többnyire az

Arany levelei, de közben Szilágyitól is egy pár, a mi amazok megértése számára szükséges volt. Fognak következni Petőfi, Tompa, Csengery, Gyulai, s a többiek. A bevezetés érdekes rajzokat ad, különösen a Csengeryvel s Gyulaival való benső barátságáról Arany-nak. (Nem szükség ismételn, hogy egyes füzet ára 40 kr, s hogy 2—3 hetenként jelenik meg egy-egy füzet.)

Itália költészete a középkorban, írta Rényi Rezső. A magy. tud. akadémia által segélyezett kiadás. Rényi Rezső, kinek már két irodalomtörténeti tanulmánya (Petrarca és Kisfaludy Sándor s a Hrot-smitha — középkori dráma —) méltó figyelmet érdesztett, jelen tanulmányában még szélesebb egyetemes irodalomtörténeti térre lép s a közép- és renaissance-kori irodalmak legnevezetesebbikét, az első korban mind a többiek vezérét, a klasszikusnak elsőszülött leányát, az olaszt öleli fel. A kezünkben levő tanulmány, mely a középkori irodalmat tárgyalja, csak első kötete az egésznek, és a renaissance-kort a második és harmadik kötet fogja tárgyalni — Ariosto és Tasso már ebbe esnek. Az első kötet a nagyok közül csak Dantét, Petrarcat, Boccacciót tárgyalja.

A szerző abból az egészen helyes tételből indul ki, hogy »a tudomány s a költészet és a nyelv, egy génusz karján haladnak«: kép nélkül szólvá együtt fejlődnek, kölcsönhatásban. Enagy igazságot, ma — mikor a nyelvek már állandóan alakulva s fejlődve vannak, alig értjük többé. De a ma oly nagy tökélyre fejlett nyelveknek középkorbeli alakulása s fejlődése bizonyítja. S egyik nyelven sem lehet ezt a tanulmányt oly sikerrel s oly világosan megtenni, mint az olaszon. Mert valamennyi román és germán (egy időben alakult) nyelvnek között az olasznak volt az a szerencséje, hogy egyszerre a legnagyobb tudósai s költői támadtak, a kik annál fogva leghatározóbb befolyással bírtak nyelvök alakítására s fejlesztésére. Elég Dantét és Petrarcat nevezni, a kik ép oly nagy tudósok, mint nagy költők s egyuttal, nyelvalkotók. Általuk az olasz nyelv egy nemzedék alatt érte el a fejlődés azon fokát, melyre a francia, a német, az angol két-három század alatt jutott. Rényi R. előttünk fekvő tanulmányában a latin nyelv elfajulásán s átalakulásán kezdi, előadva, hogy a Nagy Károly idejébéli népnelyek — melyek a népvándorlás által keveredett népek nyelveiből vegyület utján származtak, mikép születtek meg, másodfokú vegyülés utján a latin nyelv leányait: a spanyolt, a franciázt, az olaszt, majd a Provence nyelvének aránylag rövid tartamú élete történetét rajzolja, melyet a troubadourok költészete tesz tartalmassá s érdekessé. Az olasz troubadourok olasz népköltészetet teremtenek, melynek nyelve még zavaros, tisztatlan; de a szerzetesek s más művelt költők közvetítésével szépen készülnek el az olasz nyelvjáráskor arra, hogy egy nagy költő támadtával szilárdul megállapított nemzeti nyelv jöhesse létre. S az idő megszűlte azt a nagy költőt és nagy nyelvűvést, a XIII. század 2-ik felében, Dante személyében. Danténak egy terjedelmes fejezetet szentel a szerző. Petrarcanak hármát, Boccacciának — a Decamerone írójának s az olasz novella megteremtőjének, — szintén egyet. Az aránytalan nem egészen helyes; de minden szerzőnek vannak előszeretetei s Rényi R. ugy látszik Petrarca felé fordul azzal. Még egy rövid fejezet az olasz dráma kezdeteiről s egy — átmenetül — a humanizmus kezdeményezéseiről: ime a nagy érdekű, alapos, nagy olvasottságot és teljes tájékozottságot tanúsító munka vázlata. Előadása világos, vonzó. Az akadémia helyesen cselekedett, hogy — ha maga ki nem adhatta, megjelenését elősegítette. Jó reménységgel nézünk a munka folytatása elé is. A 346. lapra terjedő kötet árát nem tudjuk.

Újabb francia és német költők közt cím alatt csinos kötet jelent meg Bogdány Lajostól, a Révai testvérek kiadásában. Irodalmi kritikának megbízhatatlan voltát semmi sem mutja inkább, mint az ítéletek homlokegyenest ellenkező volta, kivált a kisebb jelentőségű művek megjelenésekor. Bogdány e fordításait egyik tekintélyes szépirodalmi lap, melyben nagy részek megjelent, felmagasztalta s kijelentette, hogy a formatökély és a technika művészléte van bennök megtestesülve. Egy másik lap, melynek hangzatos címe alatt (egy kis szójátékkal élve) csupa irodalom hever, kimutatott benne egy néhány rossz rimet, közte egy pár jót is rossznak s ezen alapon kimondhatni vélte, hogy a fordítások semmit sem érnek. Ámde amaz első lapnak szebb mint jó szokása mindent dicserni, emennek pedig mindent lerántani, Vörösmartytól és Aranytól kezdve Dengi Jánosig. Az igazság, legalább Bogdány fordításaira nézve, közepben van. Egészben véve jó kiválasztás, ha néhány csekélyebb értékű s egy pár sejtéses is tévedt közé, bizony megbocsátható, fordítónak kivált, kinek han-

gulata az eredetiek benyomása alatt változik s ha valami (talán gyöngébbeske is) megétszett neki és lefordította, nem szívesen hagyja ki utóbb. Érdeke mindenesetre, hogy az irodalmunkban is eléggé ismert és meghonosított nagy költők mellett a kisebbeket, de azért jeleket, vezeti be s ismerteti. Coppée, Lemoyne, Mannel, Mendés Catulle, Sully-Prudhomme; a németek közül Geibel, Grün Anasztáz bizonyára méltók az ismertetésre. Egy némely, nálunk még kevésbé meghonosított kitűnőségtől, pl. Musset Alfréd, Uhlandtől, Freilgrathtól, többet is szívesen vennénk mint egy-egy darabot. De nines igazságtalanabb valami, mint parancsolni akarni a műfordítónak, mit adjon, mit ne. Rosszat ne adjon — de Bogdányra ezt alig egy pár értéketlen darabnál lehetne mondani. Adjon a mit tetszik, csak adjon jól. S Bogdány, ha nem is magas művészi tökélyvel, legtöbbnyire elég jól adja a mit ad. Késéget nem szenved, hogy több gyakorlattal még jobban is fogja, mint most; azért ne higgye el, hogy a technika tökélyét már elérte; attól még távol van, de jó utón van feléje. Azért érdemesnek tartjuk a buzditásra; képezze izlését, formázékát a költészet nagy s igazi mesterein, a tehnikát aztán meghozza a gyakorlat. Az erős papíron, díszes kiállítással, 168 lapra terjedő kötet ára 1 frt 50 kr.

Újabb versfüzetek. Négy újabb versfüzet van előttünk, nagyobbára ismeretlen kezdőktől, kik helyet kérnek magoknak a Parnasszon, az irodalom sorompói közt. Melyiken kezdjük? Ecclesia praecedit:

Fludrovics Zsigmond költeményei (nyomatot Nagy-Károlyban. Soper Kajetánnál) tartalmukkal elárulják, hogy szerzőjük kispap vagy káplán. Vallásiak. Vegyesek, Alkalmak: e három főcímmel ad sorozta verseit. Az első csoportban meleg vallásos kedély nyilatkozik, a mi kétségkívül egyik eleme a költészetnek is, s ezek a versei a legjobbak, bár költői magasságra nem szárnyal sem érzelmi heve, sem fantáziája. Vegyes költeményein komolyság, de egyszerre mind közepszerűség is vonul át. Alkalmi verseiről mondhatunk legkevésbé jó. Fludrovics nem tehetség nélküli kezdő, de fizetés kiadásával kár volt még fellépnie.

Az eklézsia után az iskola. káplán után a tanító. Szára János jászadányi kath. kántortanító, nagyobb marokkal lép föl; 140 lapra terjedő kötetében egy pár százra menő vers van tömöten összenakva, mint a sejték a kaptárban; s majd mindenikben van is egy csöpp méz. Száva igazi lyrai természet; minden dalra indítja és van érzése, hangulata; csak izlése kissé falusias s önbírálatú áll gróme lőbön. Szerelmi, családi, népdalai, — ez a három főciklus — melegek, őszintek, s ha magasabb költői lendület és erő nem nyilatkozik is bennök, jól olvastatják magokat s megnyerik az olvasót a szerző egyszerű, nyájas egyeniségének. Vallásos költeményei (templomi s ünnepi énekek) nem emelkednek magasra az áhitati szárnyain. Egy nagyobb genre-ja »Füge Jankó« pedig alkati hibában szenved.

Sárosi Árpád költeményei, Kassán, Ries Lajos nyomdájából kerültek ki, nem tehetőségten kezdőre vallanak, de kezdőre meg; egy pár ballada kísérletében (pl. a Bajnokverseny), néhány ódai költeményben (Nagypénteken a templomban, Március 15-én, A küszöbön) erősebb akkordokat próbál s azok legálább nem végződnek disszonanciáiban, ha nem is egészen tiszták még. Dalaiban sem jár taposott országutakon, s úgy látszik nem ír igen sokat, vagy nem ad ki mindent, a mit ír. Kezdetől mindkettő mérsékletre s önuralomra mutat s biztató jelt vetető.

A négy közül legtöbb írói gyakorlatosságra mutat Szomorvy Károly »Lidércvázok« című, díszes kiállítású, miniatűr-alaku füzetkéje. Szomorvy szabatosan versel, dalaí mind bő forrásból buzognak fel, könnyedén, olykor tisztán s melegen is. Kötetének legjobb része kétségkívül a *Dalok* című alk foglalt huszonnegy darab. Az *Inferior* (?) ciklus, tizenhárom darab, már setétes láthatáron jár, homályban borong s nem egyszer dagályban fuldólik. Ez a hangulat s légtör kedvezene Szomorvynak — s ez a baja. Világjátálmás költeményei, pessimistikus hajlama (belső igazság és meggyőződés nélkül) mely pl. a kötet eleére helyezett verseiben (Ember, Körölyás) szinte nyomasztóan nyilatkozik, épen nem megnyerők. Van azonban a magasabb lyrai nemben, ódai, elegiái költeményei közt is, néhány sikerültebb darabja: pl. Vigasztaló, Korunk, s főleg a Himalaya, a kötetnek kétségkívül legértékesebb darabja. A díszes kiállítású kötet ára 1 frt. (A három előbbi ára nincs följegyezve).

Trefort emlékbeszédei nemetül. Trefort Ágoston közoktatásügyi miniszter nemrég magyarul megjelent emlékbeszédei és tanulmányai most Duncker és Humblot ismert német könyvkiadó cégénél Lipcsében német fordításban is megjelentek. A 225 oldalra terjedő, igen csinosan kiállított kötet a Lukács Móricz, Lónyay Menyhért és báró Eötvös József feletti emlékbeszédek, a Mignet, Thiers és Guizot feletti tanulmányokat s három más tanul-

mányt tartalmaz, melyek eredetije a magyar kiadásban jelent meg. A német kiadásához Trefort hosszabb előszót írt, s abban hangsúlyozza a német birodalom és monarchiának közötti barátság nagy jelentőségét. A monarchia tömörebb és konzolidáltabb fele pedig Magyarország, mely azonban még mindig nem eléggé ismeretes Németországban. A jelen munka német kiadásával a szerző hozzá akar járulni ahhoz, hogy a németek a magyar nemzetet és fejlődését helyesebben ítéljék meg s hogy lássák, hogy Magyarország is benn él a nyugoti művelődés áramlatában s a kelet még nem a Lajtánál kezdődik. Kíváncsok, hogy a könyv minél szélesebb körben elterjedjen s elérje a maga elé kitűzött feladatot. Ára 4 és fél márká.

Magyarország köz- és magánkönyvtárai 1885-ben, az orsz. statisztikai hivatal megbízásából szerkesztette György Aladár. A közérdekű kimutatásból a második rész adta ki a statisztikai hivatal s ezzel igen szorgalmas és világos feldolgozásban ismerkedhetünk meg hazánk magánkönyvtáraival, míg az első rész a nagy könyvtárakat (nyilvános, hatóság, iskolai, egyesületi és kölcsönkönyvtárakat) számolta föl. A részletezés kiterjed a külföldi magyar egyetek könyvtáira is. Ez összéállítas a magánkönyvtárakról az első kísérlet s jól sikerült; eredményében pedig megnyugtató. György Aladár nemcsak csoportosította az adatokat, hanem a levonható tanulságokat s a történelmi följegyzéseket is megírta.

A most megjelent második kötetben ezer magánkönyvtárról van kimutatás, melyek 2 millió darabnál jóval több könyvet tartalmaznak. A magánkönyvtárakban nyelvek szerint osztályozott művek között a magyar nyelvűek száma a legnagyobb, 845,693 körül 314,284, míg az utána következő német nyelvűek száma 268,607, holott tudvalevő dolog, hogy a tudományokkal foglalkozó magyar emberek a külföldi irodalom termékeire kiváló szükségre van. A kimutatás számát tekintetbe véve, egy könyvtárnak esik átlag 326 magyar, 279 német, 99 francia, 34 angol, 99 latin s 40 más vagy több nyelvű könyv. A kimutatásokban 110,715 firtal szereplő (természetesen igen csekély s nagyon hiányosan kimutatott) összegből is, melyet magánkönyvtáraink könyvekre fordítottak, 24,751 van kitüntetve, mint magyar könyvek vásárlására fordított összeg, csaknem ugyanannyi, mint a mennyi darab mű van (24,772), mint új szerzemény, fölűtűtetve. Ha azonban a kimutatások számát is tekintetbe vesszük, egy könyvtárra átlag 308 forintot fordítottak s magyar művekre (csak 210 könyvtárnál van kimutatás) 113 forintot. A mű mellett színes nyomású grafikus térképeket is találunk, mely Magyarország könyvtárainak megoszlását teszi szemléltetővé az 1885-iki évből. A két részből álló munka ára 4 frt.

Külföldi elismerés. A magyar tud. akadémia hadtudományi bizottsága által kiadott *Magyar katonai évkönyv* külföldön is figyelmet keltett. A Párisban megjelenő »Le Memorial diplomatique« ápril 2-iki száma melegen ír az évkönyvről és a Ludovika akadémia fejlődését tartalmazó cikkből mutatványkép egy részletet közöl: a tudományos akadémiában egy hadtudományi bizottság alakítását általában szerencsés gondolatnak tartja s azt hiszi, hogy ez ama reformmozgalmak egy újabb tünete, melyek mindannyian az osztrák-magyar hadügy fejlesztését és tökéletesítését célozzák. Más oldalról a bécsi katonai tudományos egyesület levélben fordult Hollán Ernő altábornaghoz, mint a hadtudományi bizottság elnökéhez, hogy az évkönyv egy példányát az egyesület tagjainak leendő bővebb ismertetés céljából, az egyesületnek megküldje.

A magyar névragozás nyelvtörténeti alapon. írta Simonyi Zsigmond. Külön rész a t. akadémiától Lukács Krisztina-díjjal jutalmazott »A magyar határozók« című pályamunkából. Hornyánszky Viktor akadémiai könyvkereskedésében.

A Borsszem Jankó élelzlaphól már ezer szám jelent meg. A szerkesztőség ebből az alkalomból, a husvét számhoz külön mellékletet adott, melyben Csicseri Bors (Agai Adolf, az élelzlap szerkesztője és alapítója) leírja az élelzlap keletkezésének történetét, s megismerteti a munkatársakkal, és többeknek arcképet is bemutatja. A lapot kezdetben a cseh születésű Klics Károly ilusztrálta, majd Jankó János genialis rajzai tették mulattatóvá. Az írók egész sora támogatva folyvást, a kik ez élelzlapon számos jókedvű és találó alakot keltettek életre.

Előfizetési felhívások. Tomsich Vincze fiumei városi tanító megírta olasz nyelven *Fiume történetét*, mely igen elismerő fogadtatásban részesült, s ép ez bátorította föl, hogy magyar nyelven is kiadja. Címe »Adatok Fiume történetéhez«, 40 ltre terjed s megrendelhető 4 firtai előfizetés ár mellett, a szerzőnél Fiumében. — *Dalár-esebonyvrre*, négy szolamu férfi és vegyes karok anthológiáj gyűjteményére hirdet előfizetést Varga József zenetanár. Művében egyházi,

hazafias, szerelmi, vegyes tartalmú és népdalok lesznek. Ára a férfiakaroknak 1 frt 20 kr, a vegyes karoknak 1 frt; együtt a kettőnek 2 frt. Az előfizetések május 15-ikéig küldendők a szerző nevére Nagy-Enyedre. — *Egy kötet költeményt* ad ki Sárosipatakon Muszkalai Tivadar, s arra 1 frt 50 kr-ával, vagy díszkötésben 2 firtal előfizetést hirdet.

Az aradi vértanúk szoborművén Zala György folytatott dolgozik. A nagy szoborosportozat alakjai közül a »Harezkészség« címűt, mely egy római dalaát ábrázol, most fejezte be, s rögtön hozzáfogott a már készülőfélben levő »Áldozatkészség« allegorikus női alakjának végleges kiviteléhez. Egy mellékalak, az »Ébredő szabadság« érzebe is van öntve. S most még a Pannonia főalak új mintázása van hátra, továbbá a vértanu tábornokok domborművé arcképei, melyek közül eddig a Damjaniché és Kiss Ernőé kész. E minták elkészülte után Zala György kiállítását rendez belőlük Bajza-utczai nagy műtermében. Ugyanekkor a szobrokkal együtt Roskovics Ignác egész sorozat képét állítja közszemlére. A vértanu-szobor egyes alakjait ércbeöntésük után Aradra szállítják s így nem igen lenne alkalm a fővárosi közönségnek bennök gyönyörködni. A művészek a kiállításból esetleg befolyó jövedelmet jótékony célra ajánlják föl.

Pályanyertes szoborművek. Az országos magyar képművészeti társulat és az iparművészeti társulat által közösen kiűtött 500 frt és 250 firtól álló két szobrászati pályadíj felett már döntött a pályabírósság. Összesen tizenegy pályamű érkezett. A pályabírósság a hazai kinttűnőseink mellészobornak sokszorosítása és népszerűsítése céljából kiűtött 250 firtos pályadíjra beérkezett pályaművek közül a királynak Strobl Alajos által készített kis mellészobrárt találta kitüntetésre méltónak. Az 500 firtos pályadíjat, — mely népeletünkbel merített jellemző genre-szerű csoportra szolt — a pályabírósság szintén egyhanguan Loránfi Antal szobrásztanárnak ítélte oda a »Lihatómés« és »Husvét öntözés« című két művéért. A pályabírósság ezenkívül elismeréssel nyilatkozott Kiss György: nek »Tilos élvezet« című tréfás szoborműve felett, mely szívarra gyűjtő szuszter instt ábrázol.

Kőszeghy Károly, operánkgagyérdemű veteránja, e hó 17-ikén vesz búcsút a közönségtől, melynek oly hosszú időn keresztül mindig kedvelte volt. A »Fekete dominó«-ban, mint Gil Perez lép föl utolszor.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az erdélyi közművelődési egyesület a legközelebbi időben megkezdí működését. Ez ügyben most határozott a választmány, mely két napig tanácskozott a segélyeződd helyek és iskolák fölött.

Ez évben összesen 74 közeglyben fog papi, tanítói és kisdolozói állás részben rendszeresített, részben pedig újászerveztetni. Az egyesület ezenkívül előjegyzett 17 óvodát, 5 kőszegi és az állam segélyével megalkítandó 12 állami iskolát. A segélyezések kiosztásánál évek során terjedőlek, a magyar egyházak és az egyesület főlkjainak beadványai alapján rendszeres sorrend állapították meg, különös figyelemmel arra, hogy egyetlen fölveti hely se adassék fel később, miert is az összes fölke a jelzett alkotásokra lekötötték, 32 évre biztosítván az állandóság fenntartását. Újabb alkotás csak újabb bevétel esetén történik. — 300,000 frt van a 74 közeglye előírnyozva. 10,000 frt befektetés, 9000 frt személyi járandóság már most fölűsítottatott. A katolikus és református egyház majdnem egyenlő arányban részesítettet segélyben. A szász egyházakból kivált magyar lutheránusoknak 10,000 frt, a kolozsvári neolog zsidóknak 5000 frt kölcsön nyújtottak. A dévái, brassói, nagyenyedi magyar pénzintézetnek 10—30,000 frt kölcsön által való gyámoltása mondatott ki. A népkönyvtárak, táptintézetek, iparkérdések pár ezer forinttal szerepelnek. A *székelykistéplő* bizottság Bánffy Béla gróf előnklete által megalakult, az akadémiától s a Kralovszky-alap átengedését, a csángóegylettől pedig támogatást kér. A templomok építése az egyes felekezeteinek hagyott fenn. A grülés, melyen jelen voltak: Szász Domokos református, Ferencz József unitárius püspök, Eltes Károly és Kovács Ferencz apátplébánosok, Biró Béla kanonok, Ugron, Orbán, Horváth Gyula, Györfly Gyula, Bartha Miklós országgyűlési képviselők, nagy lelkesedéssel egyhangulag támazott. Kimondatott, hogy felhívás intéztetik a nemzethez persely-gyűjtésért, mert még 145 közegly várja a sürgős segélyt.

A földrajzi társaság e hó 14-iki ülésén Téglás Gábor érkezett a hunyadmegyei Gyógyvölgyről és annak sziklaszoborairól. Főleg az Algyógynál betorkoló völgy felső harmas ágazatában kifejtett szirtszorosokat ismertette részletesebben, így a baltai, erdőfalvi, bakonyai, csebi és glódi szorosokat, a melyek az Érczhegység nem utolsó szépségeit képezik és érdemesek egy természethúvárok, mint a turisták különös figyelmére.

Az országos tüzőlt szövetség kongresszusa augusztus 17—22-ik napjain lesz Fiumében. Tavaly a cholera miatt maradt el.

Ciotta polgármester meleg hangu levélben tudatta a szövetséggel, hogy a város közgyűlése egyhangy lelkesedéssel karolta föl a kongresszus Fiumében való megtartásának eszméjét s vita nélkül vetette el az egy pár tag által beadott halasztási indítványt. »Fiume egész népessége — írja Ciotta — testvéri szeretettel s a legnagyobb ünnepélyvel fogja fogadni a tüzőlt vendégeket és örülni fog, hogy a közös magyar haza iránti szeretetének újlag kifejezést adhat. Ujabb kapcsa lesz ez a mindkét részről táplált kölcsönös rokonszenynek.«

MI UJSÁG?

A királyné a Herkulesfürdőben igen jól érzi magát. A kedvező időjárás mellett minden nap nagyobb sétákat tehet. E hó közepén *Mária Valeria* főhercegnő is a Herkulesfürdőbe megy. A Ferencz József-szálloda egy részét — tíz helyiségből álló lakosztályt — már berendezték számára. A királyné *Mária Valeria* főhercegnővel még egyszer megteszi az Orient szalngözsősen az utat Bazidiától, a Vas-kapun át Orsováig. *Temesvárt* az a hír van elterjedve, hogy a királyné az alkalmával a várost is meglátogatja. — Hír szerint a *román királyi pár* látogatást fog tenni a Herkulesfürdőben királynéknál, ki aztán a látogatást visszaadja a sinaiai kastélyban.

Fejedelmi eljegyzések. Münchenből jelentik, hogy királyunk fivére, *Lajos Viktor* főherceg eljegyezte *Elvira* hercegnőt, Luitpold bajor regens unokahugát. A vőlegény jelenleg negyvenhat éves, a menyasszony tizenkilenc. *Elvira hercegnő* jelenleg anyjával, a modenai hercegnővel Bécsben tartózkodik. — *Klementin* belga királyi hercegnőnek, *Stefánia* trónörökösné nővérének hivatalos eljegyzése *Albert* angol herceggel, a walesi herceg legidősebb fiával — mint Brüsszelből írják — *Viktoria* angol királynő jubileuma alkalmával lesz. Az eljegyzési ünnepre az egész belga királyi család és a magyar trónörököspar Londonba utaznak.

József főherceg családjával együtt Fiumében tölti a tavasz elejét. A főherceg e hó 12-én megtekintette az »Adria« magyar gőzhajótársaság új hajóját, melyet husvétkor becsátottak vizre. A látogatásra a meghívást *Jókai* intézte a főhercegghez, ki az ünnepeként szintén Fiumében töltötte. A főherceget családjával együtt Kuranda vezérigazgató ádvözölte, kinek vezetése mellett az új gőzöst tőrül-hegyre alaposan megnézték. A főherceg tetszését különösen megnyerte a Fiumében még eddig nem látott gépszerkezet, mely teljesen új rendszerű. A főherceg Kuranda Emilnek kifejezte elismerését és tetszését a kiválóan szép és igen célszerű szerkezettel bíró hajó felett és csaknem egy óráig tartó látogatása után családjával *Jókai* Mór társaságában távozt.

Kirándulás Fiuméba. A magyar államvasutak menetjegy-irodája a husvéti ünnepek alkalmából kirándulást rendezett Fiuméba, a melyben körülbelül 250-en vettek részt, közöttük *Jókai* Mór és leánya Róza, *Hermann* Ottó orsz. képviselő és neje, stb. A társaságot, mely a legjobb hangulatban érkezett Fiuméba, Ciotta polgármester fogadta a vasutnál, nagy számú közönség jelenlétében. Ugyanakkor érkeztek még a bécsi kirándulók is, kik aztán a budapesti vendégek társaságában gőzhajókön kirándultak Abazsiába, a hol *Stefánia* trónörökösné tiszteletére a bécsi »Männeresangverein« és három zenekar szerenádot rendezett. Husvét hétfőjén *József* főherceg meghívta magához *Jókai*-t, s tudtára adta neki, hogy szívesen látja a magyar kirándulókat parkjában, mely Fiuménak egyik legszebb látni valója. A közönség élt az engedelmével s nagy csoportokban kereste fel a gyönyörűen ápolot kertet. Az elutazás este 6 órakor történt meg.

A váci új püspök, dr. *Schuster* Konstantin e hó 14-én foglalta el székrét. Kassáról, eddigi székhelyéről, előtte való napon érkezett, s a legünnepélyesebb fogadtatásban részesült. Első tette az volt, hogy a városi szegényeknek ezer forintot ajándékozott. A beigtatási szertartás egyházi pompával ment végbe e hó 14-én a székesegyházban. A pápai breve és kinevezés felolvasása után *Schuster* a vallásosság becéről és az ifjúság oktatásáról tartott beszédet. Az egyházi szertartás után a küldöttségek tisztelgése következett. Délután 2 órakor pedig díszbeölt volt a püspöki rezidenciában.

Egy püspök balesete. *Csiszka* György szepesi püspököt baleset érte. Székelyhelyén, Szepes-Váránján

kocsizás közben lovai megbokrosodtak, a hintót az útról leragadták, a kocsit felfordult a püspök bal karját eltörte. Az orvosok szerint legalább is két hó telik el, míg a köztisztelőti főpap felgyógyul.

Magyarország lakossága. Az országos statisztikai hivatal adatai szerint a magyar korona országainak lakossága az 1880—81-iki népszámlálás óta 15.642,102 lélekről az 1885-iki évben 16.570,146-ra emelkedett. A szaporodás tehát egy és egyharmad százaléka. Magyarország lakossága volt 13.728,632 s most 14.522,149 lett; Finnme (volt 20,981) most 21,736; Horvát-Szlavonország 1.892,499-ről két millió 25,996-ra emelkedett. 1885-ben született 750,200 gyermek; a meghaltak száma 535,740; a népesség szaporodása tehát ez évben 214,460.

A kisdobóvársz felzárkózás jubileuma. Az országos kisdobóvársz egyesület Berzevics Albert államtitkár elnöke alatt ülést tartott a hazai kisdobóvársz felzárkózás jubileumának megünneplése tárgyában. Az ülés elhatározta, hogy az ünnepélyt a jövő hóban tartják az egyesület szégházterületi kibővített helyiségében. Az elnöki megnyitó beszédén kívül az intézeti árkv és a zenekademián vendégek énekelődása lesz, továbbá P. Szathmáry Károly titkár ismerteti fogja a kisdobóvársz történetét. Alkalmi költemény írára Komócsy Józsefet kéri föl. A vidéki volt vendékek számára kedvezményes vasúti jegyeket eszközölnek ki, hogy részt vehessenek az ünnepélyben.

A történelmi előképek előadását több főmunkát akadály következtében a téli időre halasztották. E tárgyban gróf Zichy Jenő iparegyleti elnök és gróf Keglevich István intendáns közt a megegyezés már létrejött. Az előadás sorozatát annak idején közbe fogják tenni; az előadás napjait pedig véglegesen csak október elején állapítják meg.

Becses ajándékokat kapott a főváros *Lanfranco* Enea pozsonyi mérműtől, kinek oly nevezetes gyűjteménye van régi metszetekből. Gyűjteményének Budapestre vonatkozó részét folajánlotta a fővárosnak. Mintegy 320 képet foglal ez magában. A tájképek legérdekesebb 1493-ból való; az 1493—1686-ig terjedő korszakból van 52 tájkép a magából az 1686. évből van 68.

Uj sarkutazás. A híres éjszaksarki utazó, Nordenskjöld báró, ki most Bécsben időzik, a déli ókó és jég hazáját akarja felkeresni s felhatolni a déli sarkon, a meddig csak lehetséges. Erre az utazásra másfél évet szánt, de elutazása napját még nem határozta meg. Oszkár svéd király igen érdeklődik az utazás iránt s biztosította Nordenskjöldöt az anyagi pártfogásról is.

Híres lovak muzeuma. A budapesti állatorvosi tanintézetben az idén oly muzeumot alapítottak, melyben az országban elhunult híresebb lovak csontvázát és kitömött bőrét helyezik el. Az első ló a muzeumban a híres "Kincsem". Most ismét egy híres lovat helyeznek el benne: I. Buceaneer-t, a Buceaneer-törzse apját. Tenyésztéssel lévén, vésnése (26 év) miatt tovább használni nem lehetett, tehát leszárták. A Buceaneer egy fedezéseért 500 frt díj járt. Tavaly adták el a XIII. Buceaneer-t.

Az „Anker” közgyűlése. Az „Anker” élet- és járadék-biztosító-társaság a hó 13-án tartá meg 28-dik közgyűlést gróf Zichy Ödön elnöklete alatt. Az évi tevékenység meglehetősen kedvezően megvalósult. Bodart Narcisz igazgatóról, kiemelt, miszerint az üzlet a lefolyt évben lényegesen gyarapodott, a nagy biztosítotakra mint a részvényesekre nézve kedvező eredményekkel zár. A benyújtott ajánlatok összege 21,570,540 frt ment, s a biztosítási állomány 74,419 szerződésben 154,696,378 frt tőke és 47,302 frt évjáradékra szaporodott. A bevételek közt szerepel 948,555 frt túlélési csoport belát, 1,224,947 frt a 85 % nyeresémenyvel egybekötött életetési biztosítások (E. tábl.) után fizetett díjakért, haláleseti biztosítások után befolyt díjak 1,604,363 frt. Kamatbevételek 1,646,737 frt. A kiadásokat illetően a lefolyt 1886-ik évben fizetett: lejárt csoportbiztosítások után 3,004,279 frt, halálbiztosítások, élet- és járadékbiztosítások után 1,044,919 frt, biztosítottainknak engedélyezett kölcsönökönként 262,503 frt. A biztosítási befektetéseinek jövedelmességét mutatja a ma körülírt, hogy a csoport tagok által tett 1,320,482 frt betét után 3,004,279 frt folyósították, a mi a részletként teljesített betétek 74 %-os kamatokat kamatoztatásának felel meg. A nyeresémenyvel egybekötött életetési biztosítások után a tőke 34,12 %-ka esett nyeresémenykép, s a ballesetre nyeresémenyvel biztosítottak az évi díj 25 %-kát élveztek osztalékokat. A társulat biztosítási, ideértve a különféle tartalekeket, alapított valamint a csoport 33,723,584 frt ment. A befektetést illetőleg kiemelt, miszerint a jeltett összegből 1,895,022 frt bécsi és budapesti házakban van elhelyezve, melyek az évi leírások folytán jóval a valódi értéken alól szerepelnek a mérlegben. A vagyon állomány többi része jelzálogos biztosítást nyújtó s állami garanciát élvező legelő értékekben van elhelyezve, a mely körülmeny a felhívizsgáló bizottságnak alkalmasnak talált.

elismertleg hangsúlyozni, hogy a társulat befektetéseinek szigorú óvatossággal jár el, s a biztosítási alapok és tartalékok szükségessé nagyobb gyarapítására különös gondot van.

A Magyar-Francia biztosító részvény-társaság (Franco-Hongroise) életbiztosítási osztályához 1887. márc. hóban benyújtott 356 ajánlat 734,600 forint összegből és kiállított 353 kötvény 626,640 frt biztosított összegből. — Az 1887. év január 1-től febr. végéig 1055 ajánlat 2,035,000 frt összegből nyújtott be és 962 kötvény 1,871,845 forint biztosított összegből állított ki.

HALÁLOZÁSOK.

SZEKELY IMRE, a jeles zeneszerző temetése e hó 11-én nagy részvét közt ment végbe. A nemzeti zene, s általában a zenészi körök koszorúkkal borították el a ravatalt, úgy hogy azokat külön kocsit vitte a koporsó után a temetőbe. A végtszessre összegyűlt a művészet és irodalon számos képviselője.

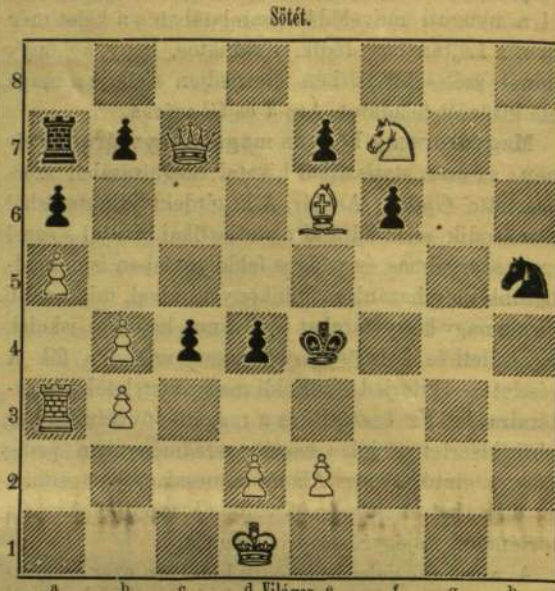
Elhunytak még a közelebbi napok alatt: BALÁZS SÁNDOR, a kegyes tanítórend Nestora, szerzetesi életének 67-ik, életének 91-ik évében. Tatán, hol közrészvét mellett temették el. — SZABOTZ ALAJOS, a fővárosi kereskedelmi világ egyik kiválója, az osztrák-magyar bank igazgatósági tagja, a salgótarjáni közszékhely-társulat elnöke, a Fővárosi pesti biztosító-intézet igazgatósági tagja, kereskedő és gyártólajdonos. — Mészáros József, a váci egyházmegye egyik legnépszerűbb papja, 51 éves, Dunakesziben. — MAKAY ENDRE, ref. lelkész, az ungi ref. egyház jeles és tudós tagja. Csománán. — VERMES DENES, Győrmege főjegyzője, Győrben. — BÉRFALVY JÓZSEF, földbirtokos Mátyás, s épen mialatt temetése folyt, a temetésre megjelent legjobb barátja, rései PARABERT, családjának utolsó férfi sarja is, szélhűdés következtében meghalt, 55 éves korában. — KACSÓ GÁBOR, Maros-Tordamegye pénztári elnöke, 73 éves, Mező-Telén. — BANGYA KÁROLY, tekintélyes ügyvéd, s köztisztviselőben élt férfi, Trencsénben. — NEDECKY JÁNOS, a magyarórvári uradalom ügyvédje, megyei bizottsági tag, a gazdasági akadémia derék tanára, 69 éves, Magyaróváron. — PICHLER ADOLF, telekkönyvezető és Temesmegye bizottsági tagja, 46 éves, Új-Aradon. — ID. CSORÁNCZI PÁL, Kolozsmegye mécsi járásának szolgabírája, Mócson, 59-ik évében. — DR. FLOTH FERENCZ, nyug. cs. és kir. fő- és járási orvos Antalfalván, 61 éves. — KÉSMÁRKY IGNÁCZ, nyug. kir. adótanácsnok, életének 75-ik évében Szegszárdon. — NYÁRÁDI ISZÁK, birtokos Deésen, 63 éves. — HELCZ JÁNOS, Esztergom egyik legtekintélyesebb polgára, városi képviselő, Helcz Antal közseretben álló polgármester édes apja, 70 éves. — PATÁKY SÁNDOR, Kolozsvár köztisztelői agg polgára, az erdélyi kir. kormányzóság volt főtisztviselője, 76 éves. — HANKO LÁSZLÓ, gyógyszerész, takarékpénztári igazgató, 66 éves, Kézdivásárhelyen. — ELEKES KÁROLY, cs. és kir. nyug. főhadnagy, életének 48-ik évében, Szederjessen. — CHEPELY KÁROLY, ügyvéd, élete 44-ik évében, B.-Füreden. — KHAUSZTINSZ IGNÁCZ, Bathány József gróf uradalmi számvevője és 48-as honvédtiszt, 63 éves, Nagyszarván. — FEKETE ISTVÁN, ügyvéd, Abauj-Tornamegye bizottsági tagja, 68 éves, Kassán. — REINTZ VILMOS, kath. segédlelkész, 29 éves, Miskolcson. — BOÁR SÁNDOR, negyedeves papnövendék, Veszprémben. — KOLLOSSY GÁBOR, borsodmegyei földbirtokos, 77 éves Ardon. — POZL KÁROLY, nyug. tisztartó, 72 éves, Ipolygáson. — NÉMETH JÓZSEF, mérnökség 33 éves, Nagy-Várádon. — GALGÓCZI ANTAL tanító Brassóban. — HAUKAR MIHÁLY, Győr város köztisztelői polgára, élete 65-ik évében. — THAMASZT KÁROLY Debreczen szab. kir. város volt tisztviselője, Budapest, 57 éves. — CSATAY FERENCZ, volt református néptanító, utóbb pápai városi hivatalnok, Pápán. — Cs. TÓTH LAJOS 59 éves Mező-Túron.

ÖZV. OSZTROLUCZY MIKLÓS, szül. Gosztönyi Erzsébet, 89 éves korában, Pozsonyban. — ÖZV. SIROS ORRÁNNE, szül. Passier Erzsébet, Sipos Orbán bihar megyei tanfelügyelő édes anyja, N.-Várádon. — BACHRACH GYULÁNÉ, szül. KleinPaula, jótékony nő, 44 éves, Budapestben; ugyanitt öv. BRÓDY ROZÁLIA, Bródy Zsigmondnak, a „N. Pester Journal” kiadótulajdonosának édes anyja, 77 éves; BECKER KAROLYNÉ, szül. Neubauer Anna, 64 éves; DELLA-VEDELLA ANTALNÉ, hosszsa szenvedés után; HEINRICH OLGA, Heinrich Gusztáv egyetemi tanár s jeles írónő édes leánya. — GERLEY SEVERINÉ, szül. Györfly Rózsa asszony, fővárosi tanító neje, a nemrég elhunyt Györfly Iván esztergomi tanfőnök és író leánya, 25 éves, Esztergomban. — KARICSON JÁNOSNÉ, szül. Balassa Mária törvényszéki bíró neje, 52 éves, Veszprémben. — HOFFER ENDRE, szül. Bessenyei Zsuzsanna, szegedi főreáliskola igazgató neje. — NOSZLOPI MIKLÓSNÉ, szül. Wolfgruber Róza telegrafkezelő, Salgótarjánban. — ÖZV. WOLDORFFI BENEDEK ISTVÁN, szül. Telmányi József, élete 77-ik évében, Fogarason. — KORÓSSY JÓZSEFNÉ, sz. Szádeczky Ilona, a világi (Abauj) ref. lelkész neje, 29 éves, kibén dr. Szádeczky Lajos ismert történésztől s nővérét gyárla. — ÖZV. BALÁZS VILMOSNÉ, szül. Hollósy Mária,

73 éves, Nagyszombaton. — ÖZV. BAGOSY JÓZSEFNÉ, szül. Pifner Jozefa, 54 éves, Kun-Madarason. — WELSER MIHÁLYNÉ, vasvári tisztviselő neje, Diósgyőrt. — BIRÓ FERENCZ, szül. György Róza, 37 éves, Csik-Szeredán. — FERENCZ ALBERTNÉ szül. Balogh Helén, 30 éves, Szászrégenben.

SAKKJÁTEK.

1434. számú feladvány. Berger J.-től.

Világos indul és a harmadik lépésre matot mond.

Az 1427. sz. feladvány megfejtése.

Schifer B.-től.

Megfejtés.		Világos.	Sötét.
1. Hd3—c4	---	---	Ff2—d4 (a)
2. Kh5—h4	---	---	Fd4—c3: v. t. sz.
3. e2—c3 v.	---	---	---
H v. V. matot ad.		---	---
1. ...	---	---	h4—h3
2. He2—e3	---	---	t. sz.
3. V v. H matot ad.	---	---	---

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. Andorfi S. Kovács J. — Az Erkel szakköröség nevében: Exner Kornél. — Tarnócs: Németh Péter. — Új-Szönyöm: A polgári kör. — H.-Szoboszlón: Az olvasóegyleti sakk-kör. — A pesti sakk-kör.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Tavaszi napon. Ha az ember egy elvesztett a lelket, gondolatait, megereszt a penájját, elgondol, leír sokat, de művészi alkotás csak abból lesz, a minek elejét-végét előre jól elgondolta az ember, mielőtt írni kezdene. Az effajta versek, mint ez is, olyanok mint egy áradó szellemes levél; a kihívás irva vannak, gyönyörűséggel olvashatja; másnak csak fességek.

Középkori zsidó közlemények. Az ily különlegességek, melyeknek élvezetessége az olvasónak egy messzi kor és zűlé idegen légkörébe kell magát beletálcázni, csak szakköznyelvbe valók, mely az ilyesféle tudományosan s tisztelesen foglalkozik; nem a nagy (bármily művelt) közönségnek. — Ha beleegyeznek, adjuk leveleivel együtt a „Philologiai Közöny” szerkesztőségének.

Washington. K—thy. A képeket köszönettel vettük s alkalommal felhasználjuk.

New-York. Holländer J. Egyelőre mutatóváltást kérünk az ajánlott dolgozatokból.

Bukarest. V. E. A „Tavaszi szokások” című cikk már megjelent a „Világkronika”-ban s így a hozzá írt rész közlésének máskorra kell maradnia.

HETI NAPTÁR. Április hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israellita
17V. B. I. Quasimodo	B. I. Rezső	5 D. Hsv. vas. 23 Lukács	6 Hsv. vas. 24 Lukács
18H. Apollónius	Valerian	6 Hsv. vas. 24 Lukács	7 Hsv. vas. 25 Lukács
19K. Timon sz.	Hermogen	7 Hsv. vas. 25 Lukács	8 Hsv. vas. 26 Lukács
20S. Tivadar hv.	Sulpicius	8 Hsv. vas. 26 Lukács	9 Hsv. vas. 27 Lukács
21G. Anzelm e.	Adolar	9 Hsv. vas. 27 Lukács	10 Hsv. vas. 28 Lukács
22F. Sztör és Kaj.	Szoter	10 Hsv. vas. 28 Lukács	11 Hsv. vas. 29 Lukács
23S. Béla pk. vt.	Béla	11 Hsv. vas. 29 Lukács	12 Hsv. vas. 30 Lukács

Holdváltások: ● Újhold 23-án 10 óra 9 p. délelőtt.

Feladás szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-ter 6. szám.)

Nyers selyem bastruhák (egész selyem) 9 frt

80 kr. egy teljes ruhára, továbbá súlyosabb minőségű, legálabb két ruhának vételével, melyet vámszerzői raklár Zürichben, Zürich postafordultával, levelek 10 kr.-ral bérmentesítendő.

Egy hatszor használt petis sor, vagy annak helye egyszeri itgatásnál 15 kr.; többszöri itgatásnál 40 kr. Bélyegdíj külön minden itgatás után 30 kr

HIRDETÉSEK.

Margitszigeti gyógyfürdő,

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg artézi forrás, porcellán-, márvány-, kád- és kőfürdők zuhanykésülékkel, nagyszerű kert, 300 teljes kényelemmel berendezett szoba, társalgási terem, kül- és belföldi lapok, telefon-, távirda-összeköttetések, naponta zene.

Kórallak, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredményvel használtott: Köszvény, az izületek, izmok, csontvárt, idegrendszer, idült csúsz. A csúsz, köszvény, erőművi behatások, typhus után fellépő hűdés, zsákak, csontbántalmak, csontszűt, izületi bajokat és külsértéseket követő elváltozások. Fájdalmas hegek, mereveség, hűdés bántalmak, vizeleti nehézségek, méh- és hüvelybántalmak. Még arra is figyelmeztetjük a t. sz. közönséget, hogy a szigeten villamos fürdők rendezettek be, melyek a köszvényes, csúsz és ideges bántalmak, valamint a hűdés és az ischia-nál a fürdészetben igen hathatós segédgyógyszert képeznek. A hévíz belsejé eredményvel használtott; idült gromorhurutnál és alhasi pangásoknál. A szigeten van gyógyszerár, ellátva mindenemű ásványvízzel.

Rendelő orvos: **Dr. Verzar.** — Bérleteknél egy a fürdő, mint a menetek együttes váltásánál árlekedés. A szigeten lakó fürdővendégek a fürdő-használatnál és a menetek együttes váltásánál részesülnek. A fővárossal óránkint kétszer közlekedés. — A fürdő-idény május 1-én nyitattik meg. — A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelőségi irodában, Budapest. 3256

1887. április. 124. sz. 1887. április.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL

TARTALOM:

Csengery Antal mint író. — Péterfy Jenőtől. Kirándulás Erdélybe. (IV.) — Hunfalvy Páltól. A sóbánya-jegyekről. — Kornfeld Zsigmondtól. Ot év a szerb egyház életéből. — —y—s. A komédiás. Vigjáték egy felvonásban. — Csiky Gergelytől. Költemények: A szentimrei mezőn. I. II. Szász Károlytól. — Dal Wolff Tannhäuserből. Németből. Ifj. Neumann Sándortól.

Vitzthum gróf emlékiratai. (II.) — Berzevics Alberttől. Banke utolsó műve. — Marczali Henrikől.

Az orvosi tudományok tanítása és tanulása. — Molnár Viktoról.

Boskovich Roger. — Hunfalvy Jánostól. Glossák Pauler Gyula nyílt levelére. — Salamon F.-től.

Értesítő: Hellebrant Árpád. A m. t. akadémia könyvtárában levő éremgyűjtemények jegyzéke. H. G. — Csánádi Gusztáv és Ploz Pál: A borászati könyv. Lengyel Istvántól. — Thiemann T.: Deutsche Kultur und Literatur des XVIII. Jahrhunderts im Lichte der zeitgenössischen italienischen Kritik. E. K.

A BUDAPESTI SZEMLE megjelen évenként tizenkétszer 120 lnyvi tartalommal.

A Budapesti Szemle tájékozní igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és a művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megejlen évenként 12-szer 10 lnyvi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Előfizetéseket minden könyvárus elfogad. Bécsben, Stefánsplatz Nr. 6.

Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvárusokhoz, a kik szintén föl vannak baltalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestben.

50 év óta sikerrel használtatik!

SZEPLŐ ÉS MÁJFOLTOKAT, valamint minden börtisztálanságot eltávolító, jótállás mellett a

Spitzer-féle

szeplő és májfolt elleni

arczenőcs és szappan.

Valódi minőségben egyedül csak a 114 év óta fennálló

„Salvator-gyógytárban”

Eszéken, felsőváros, Dienes C. J.-nél kapható.

1 adag kenőcs ára 35 kr. — 1 drb szappan ára 50 kr.

Övönkölték a t. sz. közönség hamisítók és utánzóktól, kik többnyire nevem és cégemmel becsületes csupráinnal összevisszavárolva, valami kutyvalkál megöltik. — Olyanok, kik állítólag készítményeimet elárulják, kötelesek, kímélettel kiállított — ez idei — számlát előmutatni. 3190

Kapható Budapestben, Török József ur gyógy-szertárában király-utca 12.

PARIS

GRANDS MAGASINS DU

Printemps

NOUVEAUTÉS

NAGYSZERŰ ILLUSTRALT ALBUMUNK mely 587

éj mintarajzot tartalmaz Női, Férfi és Gyermekek

toiletteiben, lajstroma a legújabb szövegeknek

mint: selyem, szőrme, harlon, vászon stb.

Ép Most Megjelent.

Széküldése ingyen és bérmentve.

Bérmentesített levelek intézendők:

JULES JALUZOT & CIE

Paris

Ugyancsak bérmentve küldetnek a Printemps

orlasi kaktárán levő szövegek mintái. (Árat és fajt

meghatározni kérünk).

Minden 25 frankot meghaladó rendelémny Magyarországon minden részbe bérmentve küldet.

Bér-és Vámentesen a számlaösszeg 15 0/0

hozzácsatolása mellett.

Külön továbbított háznak az Osztrák Bajor

határon Simbach Braunau.

Szükségessé tartjuk tisztelt megbízóink becses

figyelmébe ajánlani, miszerint a Grands Magasins

du Printemps nem tart utazókat, fiokrakár

sem külföldön, sem Franciaországban. Minden

megbízás directe Parisba intézendő.

Logjobb asztalt- és díltá-tal.

Hazánk legkedveltebb

savanyuvize

A MOHAI ÁGNES FORRAS,

mely nemcsak a polgári körökben kedvelt, de utat tét magának

a felsőbb és legfelsőbb körökben is.

Ó fensége

József főherc. és ő felseje Milán szerb király

asztalán rendes ital szolgá.

Konstantinápolyban, Alexandriában legkedveltebb

Flumbeban is és egy mint hazánkban állítólagos a kolera

megbetegedés ellen passzív gyógysernek bizonyul.

Frisa töltésben az ország minden gyógyszerárá-

ban, fűszerkereskedésben és vendéglőjében kapható.

Országos forrástár:

ÉDESKUTY L.

m. k. és szerb kir. udv. ásványvíz-

EREDETI
GÖRÖG BOROK
legnagyobb részét saját termék
N. és G. Zacchiri-nál
Budapest, Mária Valeria-utca 9.

Arjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Brünni helméket
nyári öltözetre
310 méteres szelvényekben
minden szelvény 4 bécsi rőf
frt 4.80 igen finom
frt 7.- legújabb
frt 10.50 legkezdőbb.
valódi gyapjuból.
valamint kammgarn és felsőkabát
kelméket, ugyancsak utazó-pla-
ideket, dhjál és 6 frt - szál-
lit az össeg utánvétele mel-
lett a szálát és jóhírtnek is-
mert postagázi raktár
SIEGEL-IMHOF
Brünnben, Ferdinands-gasse 24.
Magyarországon. Minden szelvény
310 mtr. hosszú és 136 cm. szé-
les, s így teljesen elegendő egy
tökéletes férfi-öltözetre. A
főnöbbségi szeg ismeretes szálár-
sága és jelentékeny munkaképe-
sége kezeskedik arról, hogy csak
a legjobb árú, pontosan a vála-
sított minta szerint, szállítatik.
Műtán most igen sok szelvény-
göz "brünni árú" köpenye alatt
garaszkodik, ezek ellenében a
főnöbbségi szeg minőségét küld
ingyen és bérmentve. 3182

3132

A Dr. VASKOVITS-féle

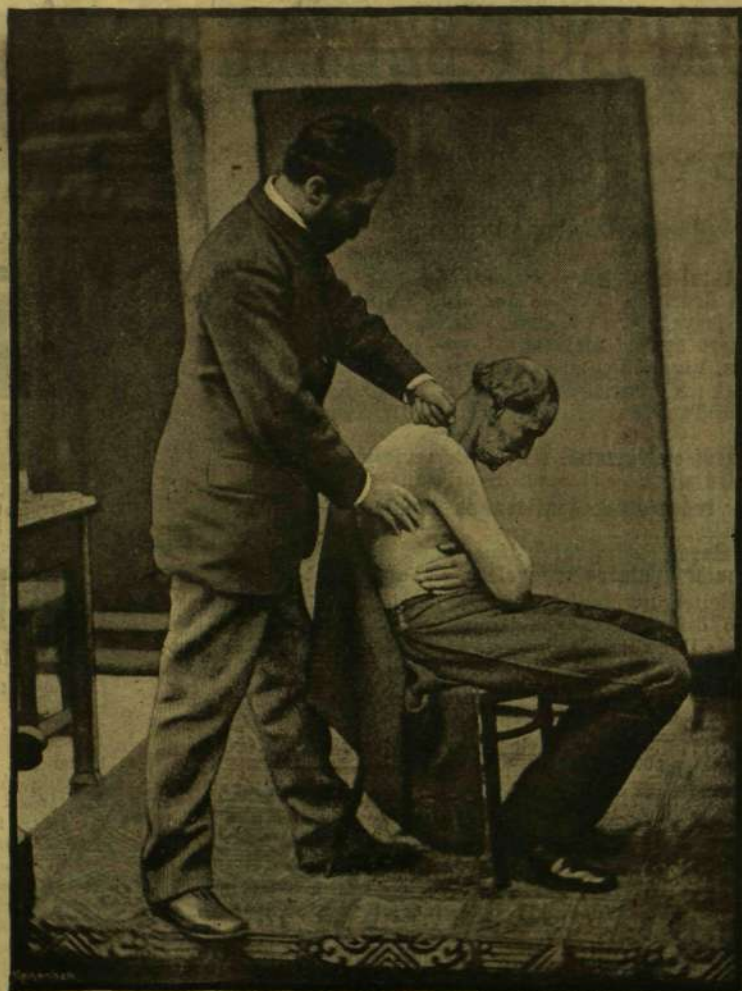
Vizgyógyintézet

Budapest, I. városmajor-utca 64. szám.

Gyógyeszközök: Vizgyógymód, villamosítás és masszázs. Jó eredménnyel ke-
szelnek különösen a következő betegségek: Általános alkati és vérbetegségek,
mint sápkór és görvélkór; továbbá gerinczagi és idegbántalmak, gerincz-
agy-sorvadás, bénulások, görösök, főtáfás, szédülés, gége- és tüdőhurut és
egyéb mellbajok. Idült gyomorhurut, makacs bélekedések. Csúz és kősz-
vény, valamint aranyeres bántalmak és különféle női bajok stb. — A sváb-
hegyi vizgyógyintézet május 15-én nyílik meg. — Igen kellemes és díszes
gyógyhely. Az intézetet és vizgyógymódot ismertető könyvecskét szívesen küld
ingyen és bérmentve az igazgatóság.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkeres-
kedésben kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. kir. egyetemi könyvtá-
rának Bécsben, I. Stefansplatz 6.

A MASSAGE.

Irtá

DOLLINGER GYULA tr.

A testgyógyozást magántanára a budapesti kir. magyar tudomány egyetemén.

Hat ábrával.

Második átdolgozott és magyarázó kórtörténetekkel bővített kiadás.

Ára füzve 1 forint.

Üzletfelszámolás folytán hatóságilag engedélyezett végeladás.

Mindenemlék szövegtől, rövid és divatárut tetemesen lezártított legelőszabott
árakon eladunk és figyelemztetjük a t. közönséget, hogy üzletünk felszámolása ritka
alkalmat nyújt legjobban minőségű árucikknek legutányosabb beszerzésére. Az
üzleti berendezés szintén a legelőszabottan eladó. — Ünnepe és vasárnapokon az üzlet
zárván marad. Kitérő tisztelettel

HAGER ÉS BUCSÁNYI

V., bécsi utca 10. szám.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem utca 4. szám.)

17-DIK SZÁM. 1887.

BUDAPEST, ÁPRILIS 24.

XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre — 6 •

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt
félévre — 4 •

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: | egész évre 6 frt
félévre — 3 •

Külföldi előfizetésekre a postai-
meghatározott vitélyi is csatolandó

FALB RUDOLF.

FALB RUDOLF nevével többször találkozhatott
újabb időben az olvasó. Leginkább az
utolsó földrengés alkalmával, mely Nizzát
és vidékét oly érzékenyen sújtotta, de előbb is,
az utolsó évek alatt minden egyes földrengés
alkalmával, gyakran emlegették nevét.

A tudósok közül sokan fejcsó-
válva, mások bosszankodva, sőt becs-
mérőleg, de a közönség majdnem
kivételképen magasztalólag emle-
kezik meg Falb Rudolf felől. Nem
is lehet ez másként, mert a tudo-
mányunk egy oly kérdésével fog-
lalkozik tüzetesen, melyről nehéz
valami bizonyosat mondani, s ő
apodictice beszél, — ez tüzei fel
eme tudósokat; a mellett előre
megmondott jósatai egy-egy föld-
rengés bekövetkezése felől rendsz-
erint bekövetkeznek, s ez a külső si-
ker bámulójává teszi a közönséget.

Falb Rudolf a földrengések okai-
nak tanulmányozására szentelte
életét.

Miként áll elő a földrengés, mik
annak okai, erre a kérdésre a tu-
domány mindez ideig adós maradt
a felelettel. Már Aristoteles fog-
lalkozott pedig a problema megol-
dásával. Szerinte az eső alakjában
alá hulló víznek egy része leszívá-
rog a föld alsó rétegeibe, a hol
még forró minden, s ott gőzzé vál-
tozik. Ez a gőz azután kitörni igye-
szik, s megrázkódtatja a föld felső
kérgét. Ez a magyarázat az akkori
felfogáshoz képest valóban bámu-
latra keltő, mert hisz akkor még
nem ismerték a gőz feszítő erejét.
De ma már ez nem tartható többé.
Ott, a hol a vízcsöpp áthat, ott
a gőz is áthat. A föld külső kér-
gén a gőz, ha támadna is, elszabadulhatna,
a nélkül, hogy megrázkódtatná felületét. S ha ez
lenne a rázkódás oka, akkor földrengések alkalmával
gőznek kellene kiszabadulnia, kivált ab-
ban az esetben, ha a föld, mint sokszor meg-
történik, még is reped.

Mások mész-, gypsz- és só-tömegek felolvadá-
sában keresik az okot. A víz ezeket feloldja s ez

által a föld belsejében nagy üregek támadnak.
Az üregek felett levő hegyek, sziklák súlya alatt
ingadozóvá válik a talaj, leszakad az alj, s ez
okozza a földrengést. De ez a magyarázat sem
kielégítő. Ha ez lenne a földrengés oka, akkor
csaknem minden esetben behorpadások állaná-
nak elő a föld felületén nagy földrengések alkalmával,
s ezt nem tapasztaljuk.

FALB RUDOLF.

Falb Rudolf egészen más oldalról kezdte a
kérdést tanulmányozni. Számba vette mindazo-
kat a földrengéseket, melyek a legközelebbi húsz
év alatt végbementek, s tekintette vette, hogy
ezeken a napokon minő helyzetben volt a föld
egyrészt a Holdhoz, másrészt a Naphoz képest.
És sajátos tapasztalatra jutott. Azt kellett
észrevennie, hogy minden nagyobb földrengés

oly időbe esik, midőn a Holdnak és Napnak
vonzási ereje a Földre nézve igen tetemes. Vagyis
ugyanakkor, midőn e két égi testnek a tenger
áradagályában mutatkozó vonzása igen nagy.

Ez egy tapasztalati tény, mely némileg fel-
jogosítja a tudóst arra, hogy jövőben is az ily
napokon várja a földrengés bekövetkezését. S ha
a jövőben is megerősíti a tapasztalat a vára-
kozást, kétségtelenné válik az égi-
testek és a földrengés közötti össze-
függés. Ténynek lesz elfogadható,
hogy valóban a Hold és Nap hatá-
sai okozzák ezt a félelmetes tüne-
ményt.

De ez így magában véve nem
magyarázat. Ez csak egy ténynek
a konstataciója. Még ezzel nincs meg-
magyarázva az, hogy miként hat
tehát a Hold és a Nap a Földre, s
miként áll elő vonzásuk hatása gya-
nánt a földrengés.

Ha Falb csak az előbb jelzett
tényt akarja bebizonyítani, akkor
esetleg egy természeti tümenyint
konstatál, s megdönthetlenné te-
szí, hogy az égi testek között ez az
összefüggés létezik. Esetleg, mond-
juk, azaz csak akkor, ha a tények
mindenkor mellette bizonyítanak.

De Falb tovább ment. Magyará-
zatot keresett, s oly irányban, a hol
csupa feltevéseken alapszik minden,
s nem ellenőrizhető semmi.

Falb Rudolf 1838. április 13-án
született Stiria egy kisváros-
kájában, Obdachban. Atyja, helybeli
molnár, nem győzte neveltetése költ-
ségét, s a szabomesterségre szánta.
El is volt már határozva, hogy mű-
helybe lép, midőn a kis város taní-
tója rávette a szülőket, hogy ké-
peztessek ki a fiu csengő hangját, s
küldjék el Szent-Lambrechtbe, a
Benedek-rendű szerzet kolostorába,

hogy templomi énekes legyen. A fiu csakugyan
megkezdte az énekleckéket, de gyors felfogása
és szorgalma által hamar magára vonta a szerze-
tesek figyelmét, kik betettek a helybeli gymná-
ziumba, s midőn ott is kitűnt, elküldték Klagen-
furtba, ismereteit gazdagítani. A gymnáziumi tu-
dományok vezérelve a teológiára ment, letette
a vizsgákat, s káplán lett Stiria Kainoch falujában.